

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Diplomová práce

Zajištění pohledávek v právní teorii a praxi

Bc. Prokeš Václav

© 2014 ČZU v Praze

!!!

**Místo této strany vložíte zadání diplomové práce.
(Do jedné vazby originál a do druhé kopii)**

!!!

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zajištění pohledávky v právní teorii a praxi" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne.....

.....

Václav Prokeš

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval JuDr. Daniele Světlíkové za odborné vedení práce, konzultace, rady a připomínky, které mi poskytla v průběhu zpracování diplomové práce.

Zajištění pohledávek v právní teorii a praxi

Securing of receivables in legal theory and practice

Souhrn

Teoretická část se zabývá formami zajištění, jejich bližší specifikací a právní kodifikací s následným promítnutím do praxe. Analytické části diplomové práce bude popsán současný stav pohledávek, které jsou po splatnosti, způsob jejich vymáhání a formy zajištění pohledávek u podnikatele X. Zároveň zde bude blíže specifikován předmět jeho podnikatelské činnosti. V poslední části práce budou navrženy nejvhodnější postupy, jak předcházet vzniku pohledávek po splatnosti a následné možnosti financování.

Klíčová slova:

Dluh, pohledávka, zajištění, pokuta, ručení, převod práva, postoupení, záruka, smlouva, započtení pohledávky, zadržovací právo, výhrada vlastnictví, blankosměnka, rozhodčí doložka, revolving, faktoring, exekuce.

Summary

The theoretical part of the thesis concerns with possible forms of securing, their closer specification and legal codification followed by its projection into practise. In the analytical part there will be described the current state of overdue receivables, possibilities of their collection and forms of receivables securing in case of a chosen entrepreneur. Simultaneously the scope of business will be specified. In the last part of the thesis the most suitable procedures of late receivables prevention and possible alternatives of financing will be described.

Keywords:

Debt, claim, security, fine, liability, transfer of rights, assignment, guarantee, contract, set-off receivables, retention law, retention of title, blank bill, arbitration clause, revolving, factoring, seizure

Obsah

Úvod	10
1. Cíl práce a metodický postup	13
1.1. Cíl práce.....	13
1.2. Metodický postup	13
2. Formy zajištění v právní teorii	14
2.1. Smluvní pokuta.....	17
2.2. Ručení.....	18
2.3. Zajištění závazku převodem práva	20
2.4. Zajištění postoupením pohledávky	21
2.5. Finanční záruka.....	22
2.6. Zástavní smlouva.....	23
2.6.1 Zajištění pohledávky zástavním právem.	24
2.6.2 Pojem a úvod k zástavnímu právu.....	24
2.6.3. Současná právní úprava zástavního práva	25
2.6.4. Vnik zástavního práva	26
2.6.5. Subjekty zástavního práva	28
2.6.6. Předmět zástavního práva.....	29
2.6.7. Funkce zástavního práva	30
2.6.8. Realizace zástavního práva.....	31
2.6.9. Zánik zástavního práva.....	33
2.7. Zadržovací právo	34
2.8. Výhrada vlastnictví.....	35
2.9. Uznání dluhu	36
3. Pohledávky po splatnosti. - Prevence.....	38
3.1. Předmět podnikání.....	38
3.1.1 Odběratelé podniku	39
3.1.2 Personalistika podniku.....	39
3.2. Analýza současné situace	39
3.3.1 Klasifikace pohledávek po splatnosti v letech 2008 – 2013.....	42
4. Následné alternativy řešení v praxi.....	45
4.1. Předcházení vzniku pohledávek které jsou po splatnosti	45
4.1.1 Důsledné prověření solventnosti nového odběratele	45
4.1.2 Uzavření smlouvy.....	47
4.2 Vymáhání pohledávek po splatnosti mimosoudní cestou	51
4.3 Soudní vymáhání pohledávky	55
4.4 Rozhodčí řízení.....	55

4.5 Vykonávací řízení.....	55
5. Možnosti financování	57
5.1 Stanovení sazby	58
5.2 Limity úvěrů	58
5.3 Zajištění úvěru	59
5.4 Účel úvěru	60
5.5 Splatnost, opakované čerpání	61
Závěr	66
Seznam použité literatury:.....	68
Seznam použitých odkazů:	69
Seznam použitých zkratk:.....	70

Úvod

V době utváření společnosti nebylo soukromé vlastnictví téměř vůbec známo. Počátky a vývoj vlastnického práva je možné identifikovat v období prvobytně pospolné společnosti. Vztahy mezi lidmi byly upravovány prvobytně pospolnými obyčejí, tj., nepsanými standardy (pravidly) chování. Po první dělbě práce – oddělení chovu dobytka od zemědělství, dochází k směnnému obchodu, kdy výrobek jedno člena kmene byl směněn s druhým. „*Tímto postupem se rozmohlo a blíže specifikovalo soukromé vlastnictví. Nepřímé doklady tohoto procesu poskytují pro Egypt archeologické objevy z pozdní doby kamenné, kdy odkryté hroby naleziště Semaina z 2. poloviny 9. tisíciletí př. n. l. svědčí o majetkových rozdílech pohřbených lidí a naznačuje nepřímo i existenci soukromého vlastnictví.*“ (Prokeš, 2010)

Po dobu několika tisíců let je možné registrovat první formy zástavního práva. Neustálým vývojem celých společností vzrůstala potřeba ochrany osob a majetku, kdy formy nabývání majetku byly mnohdy rozdílné, jednalo se především o směnný obchod, získání majetku při válečných cestách, později děděním a koupí. Všechny kodifikace těchto požadavků a následná kodifikace na zákony se neustále rozvíjí, utvářejí a mění. V dnešní době se s nimi setkáváme v Novém občanském zákoníku (NOZ¹).

V Římě se stalo vlastnické právo (lat. *Dominium, proprietas*) základem práva a tudíž i celé společnosti. Vezmeme-li v potaz dané poměry, bylo toto zpracování vlastnického práva přelomové. V průběhu tisíců let se právní věda nepřiblížila k tomu, co Římští právníci prezentovali. Pojetí vlastnického práva se velice podobalo tomu dnešnímu. Vlastnictví šlo v Římě nabývat prakticky velmi podobně jako v pozdějších právních systémech. Vlastnictví bylo chápáno jako neomezené právní panství nad danou věcí. K tomu byla přizpůsobena i potřebná právní ochrana. Byl vypracován důmyslný systém žalob a interdiktů².

„*Zástavní právo v Římě bylo také chápáno jako právo k věci cizí, za účelem jistoty věřitele, že dojde k naplnění, tedy uhrazení pohledávky. Toto právo mělo zajišťovací a uhrazovací funkci. Zástavní právo bylo nedělitelné a zastavit bylo možné každou věc, kterou bylo možno prodat a bylo s ní zastaveno vše, co k ní náleželo, popřípadě i přibýlo. Zástavcem mohl být vlastník.*“ (Prokeš, 2010) Zástavní právo zanikalo zpeněžením věci,

¹ Dále jen NOZ

² Interdikt (lat. *Inter - dicere*, zakázat) znamená zákaz účasti na svátostech.

nebo zánikem pohledávky. Římské právo znalo i pojem takzvané obligace, ke každému právnímu úkonu byla sepisována smlouva, která musela obsahovat určité náležitosti. V zásadě existovaly smlouvy o půjčkách, koupi a prodeji, tržové. Římané brali na vědomí i takových problém jako byly úroky, depozitum či pojištění. K převážné většině smluv bylo zapotřebí svobodné vůle obou stran a jednání a to v dobré víře. Proti obecnému přesvědčení mohly vznikat i smlouvy s otroky, složitější problematika byla u smluv mezi otroky. *“Prodávající ručil jak za právní vady, tak za vady faktické. Se smlouvami souviselo i dědické právo, protože v římském právu, byla řádně sepsaná závěť nedotknutelná. Pokud závěť neexistovala, existovalo pořadí dědických nároků (to se v průběhu dějin římské říše několikrát změnilo)*³. *Dědictví bylo v pozdější době možno odmítnout.*“ (Prokeš, 2010) V Čechách bylo také vlastnické právo mnohokrát modifikováno. Převážně v období feudalismu. Pod pojmem feudální vlastnictví si můžeme představit charakteristické rozdělení vlastnických oprávnění mezi vlastníkem půdy a držitelem půdy. V pozdější době, především v období feudalismu byly vztahy zaměřené právě na tento artikl. Zde upravovány vztahy mezi úplným vlastníkem výrobního prostředku a bezprostředním výrobcem, což byl v tomto případě nevolník. Středověcí právní učenci vysvětlovali tuto skutečnost pomocí tzv. teorie děleného vlastnictví. Podle této teorie je na jedné straně přímý vlastník, ten má pouze tzv. holé právo vlastnické a na druhé straně osoba v užívání, vykonává vlastnické oprávnění. Každá z těchto forem předpokládala určité odlišnosti ve vztahu mezi vlastníkem a držitelem, jimž je **vasal** u šlechtické držby. Nejstarším známým českým zákoníkem byla: Statuta Konrádova, *iura Conradi* nebo *iura ducis Ottonis*, který byl toho důkazem, byl vydán knížetem Konrádem II. Otou⁴. Zákoník upravoval domácí postavení českého bojovnictva, přiznávající jim mnohé hospodářské jistoty a práva. Byl ovlivněn právem kanonickým (Starý zákon), právem římským a německým, je psán latinsky. Starý zákon byl stěžejním kamenem občanského práva i v habsburské monarchii po celé 19. století až do jejího zániku. Všeobecný občanský zákoník byl prohlášen 1. června 1811 patentem císaře Františka I. Byl platný pro země rakouského císařství, vyjímaje země koruny uherské. V Čechách byl platným právem prakticky až po roce 1965, ačkoliv rozsáhlé pasáže nahradily nové československé kodexy z let 1950 a 1964. Ručení za závazky prošlo v českém právu ohromnou evolucí. Také v našich zemích se uplatňovalo

³ Balík, S a Balík, S. ml. Právní dějiny evropských zemí a USA. 2. vydání, nakl. Aleš Čeněk

⁴ Konrád II. Ota (mezi 1136–1141 - 9. září 1191, u Neapole) byl český kníže (1182 a 1189–1191) a markrabě moravský (1182–1189).

nevolnictví za dluhy. Původně ručil dlužník svou vlastní osobou, svým holým životem, svým právním postavením. „*Postupně byla moc věřitele nad dlužníkem omezována, byla stanovena jako odpovědnost za zdraví a život dlužníka a vymáhání pohledávky muselo být realizováno právní cestou.*

Ručení dlužníka pak nalezneme v těchto formách:

- a) Ručení osobní svobodou (ležení, osobní vězení)*
- b) Ručení ctí (láni pro peníze)*
- c) Ručení majetkem (zástava)*
- d) Rukojemství (ručitele)“ (Prokeš, 2010)*

Hlavní idea ležení byla, že dlužník se musel na popud věřitele dostavit do nálevny, krčmy i se svými služebníky a tam musel pobývat tak dlouho, než opatřil peníze k zaplacení dluhu. Ručení ctí bylo v českém a moravském právu velmi obvyklým způsobem vymáhání dluhu.

U zástav nemovitostí se vyvinuly dvě podoby: zástava s takzvanou držbou a bez držby. V prvním případě se majetek dostával do užívání věřitele, jenž požíval i jeho výtěžek. Zástava bez držby spočívala v tom, že teprve při nezaplacení dluhu se na ní věřitel hojil. Rukojmí se zřizovala při výpukách, pro zaplacení věna, u dělníků, pro ručení za spáchanou škodu atd.

Neustálým vývojem se postupně pojem vlastnictví a zástavní právo implementuje do právní teorie a praxe. O formách zajištění bude pojednáno v následné kapitole.

1. Cíl práce a metodicky postup

1.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce bylo co nejefektivněji analyzovat způsoby zajištění v právní teorii a následně je aplikovat na konkrétním případě do praxe. Práce byla také cílena na vymáhání pohledávek podnikatele Václava Vedrala. Do této doby podnikatel nevyužíval všech možností, které měl dle platných právních předpisů České republiky k dispozici, proto byly navrženy způsoby, jakými lze zefektivnit vymáhání pohledávek po splatnosti. Dojde-li přesto k vyššímu vzniku pohledávek, které jsou po splatnosti, budou učiněny návrhy možného financování.

1.2 Metodický postup řešení tématu

Na základě získaných poznatků z analýz, budou shromážděné a zpracované souhrnné závěry. Budou provedeny komparace dosavadních právních předpisů a následná implementace do praxe. Prostřednictvím toho budou zpracovány návrhy pro prevenci vzniku pohledávek po splatnosti, tak aby bylo docíleno posílení postavení věřitele. Bude provedena finanční analýza pohledávek po splatnosti.

Studium odborné literatury pro zpracování teoretického východiska bylo zaměřeno na problematiku spojenou s vymáháním pohledávek po splatnosti. Záměrem studia forem zajištění bylo načerpat informace pro úspěšné zvládnutí vlastní části diplomové práce.

Použité zdroje, které byly využity pro zpracování diplomové práce, jsou uvedeny v kapitole. *Seznam použité literatury.*

2. Formy zajištění v právní teorii

Nový občanský zákoník v prvé řadě přináší změnu terminologie a oproti původnímu Občanskému zákoníku⁵, napomáhá k zjednodušení v právech a povinnostech dlužníka a věřitele. Tyto změny jsou přínosem pro lepší orientaci. Tam, kde ObčZ hovoří o pohledávce, povinnosti, nebo určitého závazku, NOZ zavádí jednotný pojem „dluh“ jako označení povinnosti dlužníka kterou má vůči věřiteli.

Platí, že nejběžnějšími z věcně-právních zajišťovacích prostředků jsou, stejně jako v ObčZ, zástavní právo a zadržovací právo. Podrobnější porovnání mezi jednotlivými prostředky zajištění NOZ je třeba hledat v konkrétních ustanoveních. Následné porovnání bude provedeno pro každý zajišťovací institut jednotlivě.

Zajištění pohledávky⁶ (dluhu) náleží k zajišťovacím institutům soukromého práva. Předpokladem vzniku a zániku je vždy existence pohledávky, kterou poté zajišťují za pomoci konkrétní věci náležející do vlastnictví dlužníka nebo osoby od dlužníka odlišné. Pohledávka je zajištěna jen do výše ceny věci. Nastanou-li skutečnosti vedoucí k platnému vzniku tohoto institutu, tak osoba poskytující věc je oslabena na svých právech s věcí volně manipulovat, nebo dokonce ztrácí po dobu trvání zajišťovacího vztahu vlastnické právo k dané věci. Míra dispozice s věcí záleží vždy na smluvním ujednání, tedy na dohodě obou subjektů, pod podmínkou nevybočení stran ze zákonné formy, která je pro instituty stanovena. Výše uvedené skutečnosti jsou specifickým pro tento druh zajištění a výrazně jej odlišuje od jiných zajišťovacích prostředků.

Aby bylo vůbec možné popsat právní institut zajištění pohledávky věcí, je třeba nejdříve se zabývat právem jako určitým systémem, jako právní vědou. Pojem práva nelze jednoznačně kategorizovat, jedná se o multi - dimenzionální⁷ fenomén a o minimálně duální jev. K problematice zajištění připadá jako nejvhodnější dělení práva na objektivní a subjektivní právo. Objektivní právo je chápáno jako pozitivní. Jedná se o souhrn právních

⁵ dále jen ObčZ

⁶ Ačkoli nová terminologie NOZ aktuálně nazývá veškeré pohledávky „DLUHY“ v další části diplomové práce bude i nadále použit termín „POHLEDÁVKA“ např. pohledávky po splatnosti, zajištění pohledávky atd.

⁷ Gerloch, A.: Teorie práva, 2 rozšířené vydání, nakl. Aleš Čeněk, Dobrá voda u Pelhřimova 2001, s 15

norem obecně závazných pravidel chování, stanovených, vynucovaných a uznaných státem.

Zajímavou otázkou, které je nutné věnovat pozornost, zda subjektivní právo (oprávnění subjektu), může vzniknout pouze na základě práva objektivního. Zde se domnívám, že nemusí. Občanské právo, jako systém soukromého práva je ovládán zásadou: (epravo, 1996) „*Je dovoleno vše, co zákonem není zakázáno.*” Subjekt práva je tedy oprávněn chovat se tak, jak mu zákon výslovně nebo implicitně dovoluje, ale i jinak pokud mu v tom zákon nebrání. Jedná se tedy o meze subjektivních práv dané právem objektivním.

Subjektivní právo je tedy spojeno s určitou povinností, která by měla být splněna. Povinností, která subjektivnímu právu odpovídá, vždy je povinnost *neminem leadere* (nikomu neškodit) obecná povinnost každého nerušit práva druhého. Dále pak může subjektivnímu právu jednoho odpovídat i určitá povinnost druhého, tj. povinnost určitého jiného subjektu, chovat se určitým subjektivním právem vymezeným způsobem.

Podle povahy povinností odpovídajících subjektivnímu právu se rozlišují subjektivní práva:

- *Absolutní, která působí vůči všem (erga omnes), kdy na jedné straně vystupuje určitý subjekt proti neurčitému počtu subjektu povinností. Takovému právu odpovídá právo vlastnické, kdy ostatní subjekty mají povinnost nerušit vlastníka v držbě jeho věci, užívání a případné dispozici s ní. Povinnost odpovídající absolutnímu právu je povinnost zdržení se rušení práva (omittere)*

- *Relativní práva, působí v konkrétním vztahu mezi určitými subjekty. Klasickým příkladem je právo věřitele na zaplacení dluhu od dlužníka, případná povinnost věřitele splněný dluh přijmout. Zde se jedná o závazkový právní vztah konkrétně určených subjektů. Povinnost plynoucí z relativního práva může být jakékoliv chování - konání i nekonání (dare, facere), ale i zdržení se chování a strpění určitého chování (omittere, pati).*⁸ (Prokeš, 2010)

Takto definovaný závazkový právní vztah vzniká obvykle na základě shodné vůle a rozhodnutí stran si takový vztah založit smlouvou. Zdrojem práv a povinností se tak stává

⁸ Gerloch, A., Teorie práva 2. rozšířené vydání, nakl. Aleš Čeněk, Dobrá voda 2001, s. 146

sama smlouva uzavřená v mezích zákona. Podmínkou vzniku smlouvy je existence prvků právního vztahu. Nezbytným prvkem právního vztahu je existence minimálně dvou subjektů, které mohou na základě jednání, pomocí svých přiznaných práv a povinností založit mezi sebou právní vztah. „*Dalším prvkem vztahu je jeho obsah, to jsou vzájemná práva a povinnosti konkrétních subjektů. Posledním prvkem je předmět právního vztahu. Prof. Knapp chápe předmět ve dvou úrovních.*“⁹ *“Primární (lidské chování, které je právním vztahem upravováno) to může mít samo svůj předmět -sekundární předmět právního vztahu, jímž je věc, právo, či nehmotný statek, ale nemusí jej mít. Dle této koncepce každý právní vztah má svůj primární předmět a sekundární může chybět. Již sama existence občanského zákoníku představuje záruku v nejširším smyslu.“* (Prokeš, 2010) Další možností posílení ochrany osoby, která je v právu, domoci se svého nároku prostřednictvím státního donucení, pomocí účinné žaloby a následného soudního rozhodnutí. Kromě obecných občanskoprávních prostředků zajišťujících realizaci práv a povinností ze závazkového vztahu, obsahuje NOZ úpravu skupiny zvláštních zajišťovacích institutů. Tyto instituty mohou vznikat na základě dvoustranného právního aktu (smlouvy) mezi věřitelem a dlužníkem, nebo věřitelem a třetí osobou, rozhodnutím státního orgánu a v neposlední řadě ze zákona. Funkcí skupiny prostředků je posílit a zabezpečovat občanskoprávní (hmotně-právní či procesně-právní) postavení věřitele vůči dlužníkovi. Takové zabezpečení právního postavení věřitele vzniklého (hlavního) závazkového vztahu se realizuje vznikem dalšího (vedlejšího) právního vztahu. Takto vzniklý vedlejší vztah je závislý na vztahu hlavním a nemohl by bez něho existovat. Je na vůli stran, především na vůli věřitele, zda vůbec k zajištění hlavního závazkového vztahu dojde a zdali bude zabezpečen jediným zajišťovacím prostředkem, tak i více prostředky. Posílení postavení věřitele pomocí zajišťovacích prostředků lze nalézt obecně v tom, že podle vztahu poskytují věřiteli další práva, která by z hlavního závazkového vztahu nemohla vzniknout.

Dále pak, zajišťovací převod vlastnického práva, smluvní pokuty, ručení, postoupením pohledávky, zajištění a utvrzení dluhu, bankovní záruka – finanční záruka, jistota.

⁹ Knapp, V., Teorie práva, 1. Vydání, nakl. C.H. Beck, Praha 1995, s 203

2.1 Smluvní pokuta

Základem právní úpravy smluvní pokuty jsou v § 2048 NOZ s tím, že pokuta může být ujednána i v jiném plnění než peněžitém.

Smluvní pokutu si sjednávají strany pro případ porušení smluvní povinnosti a platí, že ji lze sjednat i vedle úroků z prodlení. Věřitel může požadovat smluvní pokutu bez zřetele k tomu, zda mu porušením dané povinnosti vznikla škoda. Smluvní pokuta má funkci paušalizované náhrady škody, z čehož vyplývá, že poruší-li účastník svou povinnost, je zavázán pokutu zaplatit. Smluvní pokuta se sjednává písemně a v ujednání musí být určena její výše nebo stanoven způsob jejího určení, jinak je takovéto ujednání absolutně neplatné. Zákonný požadavek písemné formy je vypuštěn, tudíž stačí i ústní či konkludentní¹⁰ ujednání; nicméně s ohledem na praxi se doporučuje již zmiňovaná písemná forma. Tato ustanovení se použijí i na pokutu stanovenou pro porušení smluvní povinnosti právním předpisem – tedy na penále.

Smluvní pokutou lze částečně předcházet sporům (prevenční funkce) o náhradu škody, které by jinak mohly vzniknout. Pokutu lze dohodnout jak pro případ, že splněny nebudou všechny smluvní povinnosti, tak pro případ nesplnění jednotlivé smluvní povinnosti. Věřiteli usnadňuje situaci v tom, že nemusí prokazovat vznik škody a ani její výši. V soudním řízení musí věřitel prokazovat okolnosti podmiňující povinnost dlužníka zaplatit smluvní pokutu, nikoliv to, zda mu vznikla škoda. Z obchodního zákoníku je převzato moderační právo soudu v případě nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty (§ 2051 NOZ) – soud však k modernizaci přistoupí pouze na návrh dlužníka. V praxi nehraje roli, jak si strany označí svou dohodu, popř. zda použijí přímo termín „smluvní pokuta“, nýbrž rozhodující je obsah jejich ujednání. Může jít o zajištění povinností vyplývajících z jakékoli smlouvy – tedy i ze smlouvy inominátní¹¹, pokud to její charakter připouští.

¹⁰ Konkludentní právní úkon - je projev vůle učiněný jiným způsobem než slovně např. kývnutí hlavou, potřesení rukou, nevyjádření protestu, mlčky, škrtnutí textu listiny, nebo zničení listiny.

Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Konkludentní_právní_úkon

¹¹ Inominátní – nepojmenovaná smlouva „ušitá na míru“, tak aby vyhovovala všem smluvním stranám

Zdroj: <https://www.patria.cz/pravo/2640603/kdy-se-muzu-odchylit-od-noveho-obcanskeho-zakoniku-a-domluvit-si-vlastni-ujednani.html>

„Na rozdíl od úroků a poplatku z prodlení není smluvní pokuta příslušenstvím pohledávky, ale je samostatným majetkovým nárokem. Shora bylo uvedeno, že smluvní pokutu lze sjednat i vedle úroků z prodlení. V praxi se ve smlouvách často objevuje ustanovení, dle kterého je smluvní strana v případě prodlení se zaplacením peněžní částky zavázána zaplatit smluvní pokutu ve výši např. 0,05 % za každý den prodlení“. (Doleček, 2014) Taková smlouva se vůbec nezmiňuje o úroku z prodlení. Dojde-li k prodlení, má oprávněná strana právo žádat nejen smluvní pokutu v ujednané výši, ale taktéž úrok z prodlení v zákonné výši. Stanoví-li se např., že věřitel nemá právo na náhradu škody vzniklé z porušení povinnosti, ke kterému se smluvní pokuta vztahuje (§ 2050 NOZ), nebrání to opačnému ujednání přiznávajícímu náhradu škody ve výši přesahující smluvní pokutu.

2.2 Ručení

Ručení lze ujednat dohodou. Vzniká v **písemné podobě**, v níž ručitel na sebe bere povinnost vůči věřiteli, že pohledávku uspokojí, jestliže ji neuspokojí dlužník, tudíž se stává dlužníkovým věřitelem. Je třeba, aby s prohlášením věřitel projevil souhlas, který je možný projevit jakoukoli formou, postačující forma je i projevena konkludentně. Souhlasu dlužníka není třeba, takže ručení může vzniknout i bez jeho souhlasu.

„Ručení (záruky, garance) je významným vztahem ne mezi dlužníkem a věřitelem, ale mezi věřitelem a třetí osobou. Podstatou ručení je jednostranné písemné prohlášení právnické či fyzické osoby (tj. ručitele) vůči bance, že uspokojí její určitou pohledávku v případě, neučiní-li tak dlužník. Tento druh závazku se nazývá subsidiární, tj. ručitelovo plnění přichází až tehdy, nesplnil-li závazek v přiměřené době primární dlužník. Tento typ zajištění je tedy akcesorický, neboť je těsně spojen s hlavním závazkem dlužníka vůči věřiteli“. (Fabiánová, 2004/2005)

Ručením lze zajistit každou pohledávku s peněžitým plněním. Z nepeněžitých pohledávek pouze ty, jejichž předmětem je zastupitelné plnění. Jednalo-li by se o nezastupitelné plnění vázané pouze na osobu dlužníka, ručiteli by nebylo umožněno jej převzít – v takovém případě by mohlo být zajištěno jen náhradní finanční plnění, či plnění formou tzv. náhrady škody vzniklé nesplněním závazku.

Ručitel se může platně zavázat k ručení i bez souhlasu svého manžela. Neznamená to však, že vznikl společný ručitelství závazek obou manželů. V bankovní terminologii se spolužadatel označuje jako fiktivní a pokračuje se v obchodu, jako by klient žádal o úvěr sám. Jsou zde stanoveny maximální limity, do jaké výše lze jednomu z manželů úvěr poskytnout např. max. limit 300.000,- Kč pro úvěr bez zajištění. § 715 NOZ stanovuje, že má-li být součástí společného jmění použita k podnikání jednoho z manželů, vyžaduje se souhlas druhého z manželů. Ručitelství závazek se může vztahovat na plnění ve stejném rozsahu, v jakém je vázán dlužník, je však možný i rozsah menší. Ručitel ale nemůže převzít ručení ve větším rozsahu. Pokud existuje více pohledávek, může ručitel převzít ručení jen za jednu z nich, za všechny, nebo i jen za některé.

„Ručení je zásadně časově neomezené. Ručitel jej ale může omezit na určitou dobu, pokud to uvede ve svém ručitelství prohlášení, eventuálně pokud dodatečně o tom uzavře písemnou dohodu s věřitelem.“ (Doleček, 2014)

Za jednu pohledávku může převzít ručení i několik osob, a to každá buď za celý dluh, nebo jen za jeho část. Pokud je závazek zajištěn ručením více osob, může věřitel požadovat splnění na kterémkoliv z ručitelů, nebo jen na některých z nich, nebo na všech současně. Je důležité brát na vědomí, že pokud ručitel neomezí své ručení v písemném prohlášení jen na část závazku dlužníka, pak ručí za celý tento závazek.

Zánik

Ručitelství závazek zaniká nejpozději se zánikem pohledávky, která je zajištěna. Splněním dluhu vstupuje do práv věřitele (§ 1937 odst. 2 NOZ), a to včetně příslušenství, zajištění a dalších práv s pohledávkou spojených. Tato úprava je odklonem od současné judikatury, která stanovila, že splněním dluhu ručitelem dluh zaniká – a sním i další zajištění, např. zástavní právo.¹²

Pokud ručitel požádá věřitele, aby mu sdělil výši své pohledávky, je ten povinen tak učinit kdykoli a bez zbytečného odkladu. Jde o tzv. **informační povinnost**¹³, v níž však

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo. 563/2003 (R 18/2006)

¹³ Nesplnění, nebo sdělení nepravdivé výše zůstatku pohledávky může však založit odpovědnost věřitele za škodu.

forma žádosti ani informace není předepsána. Nesplnění této povinnosti věřitelem nemá na další existenci ručení vliv.

2.3 Zajištění závazku převodem práva

Splnění závazku může být zajištěno také převodem práva dlužníka ve prospěch věřitele. Dlužník postupuje věřiteli své právo, které má proti jinému. Má se za to, že zajišťovací převod práva je převodem s rozvazovací podmínkou, že dluh bude splněn. Předmětem může tedy být jen (na rozdíl od práva zástavního) právo dlužníka, nikoliv osoby třetí, a to právo v době převodu existující. Není blíže specifikováno, jaké právo může být převedeno, samozřejmě se musí jednat o právo, které má charakter potřebné převoditelnosti. Zpravidla jde o postoupení pohledávky, kterou má dlužník oproti třetí osobě, ale může jít o právo věcné, včetně vlastnického. Ze smlouvy nebo ze zákona může vyplývat zákaz převodu.

Podrobnější právní úprava obsažená v NOZ (§ 2040) bude mít pozitivní dopad na praktické využití tohoto institutu, jedná se totiž o velmi efektivní způsob zajištění dluhu. Tuto smlouvu uzavírá s věřitelem dlužník, nemůže ji uzavírat osoba třetí. Z vedlejší povahy zajištění vyplývá, že zde musí existovat platný závazek hlavní, z něhož je povinen dlužník plnit. Převodem práva dochází podmíněně ke změně subjektu práva, tedy ke změně věřitele.

Pohledávka, popř. právo, je postoupena s rozvazovací podmínkou (jestliže na jejím splnění závisí, zda následky již nastalé pominou), že zajištěný závazek bude splněn. Při uspokojení zajištěné pohledávky se pak uplatní rozvazovací podmínka - právní úkony, jimiž bylo právo převedeno, ztrácejí účinnost a právo v takovém rozsahu, v jakém bylo převedeno. Ze zákona pak převod práva zaniká.

Namísto rozvazovací podmínky si však účastníci mohou další smlouvou dohodnout zpětný převod práva po splnění závazku dlužníkem. Toto je však vyvratitelná právní domněnka a zákoník tím připouští i jiné typy ujednání o navrácení práva zpět subjektu – např. sjednání fiduciárního¹⁴ převodu, který dosud judikatura odmítala.

¹⁴Fiduciární - s povinností věřitele ke zpětnému převodu práva

Zdroj: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php>

Týká-li se zajišťovací převod práva věci zapsané ve veřejném seznamu, vzniká zajištění zápisem do tohoto seznamu; do veřejného seznamu se zapíše i dočasná povaha zajišťovacího převodu práva (NOZ § 2041)

NOZ neupravuje vztah mezi věřitelem a dlužníkem. Rozhodující úlohu zde tedy hraje jimi uzavřený obsah smlouvy. V ní musí být jednoznačně určen závazek, který je zajišťován, právo dlužníka, které se převádí, a jeho předmět, popř. způsob uspokojení pohledávky věřitele z převedeného dlužníkovy práva. Jakákoliv omezení převodu práva sjednaná mezi věřitelem a dlužníkem, mají význam jen ve vztahu mezi nimi, vůči třetím osobám, jsou bez právních účinků. Z obsahu smlouvy musí být zřejmé, že se nejedná o převod trvalý. **Smlouva** musí být **uzavřena písemně**, jinak se stává neplatnou.

2.4 Zajištění postoupením pohledávky

Jedná se o postoupení pohledávky, avšak tento institut nevzniká za účelem trvalé změny věřitele, nýbrž za účelem zajištění jiné pohledávky. Musí se jednat o pohledávku, která má převoditelný charakter; nelze postoupit pohledávku, která zaniká smrtí věřitele, anebo jejíž obsah by se změnou věřitele změnil podstatu. Tento zajišťovací institut **se sjednává písemně**. V písemné smlouvě je třeba sjednat závazek věřitele ke zpětnému postoupení pohledávky, jestliže zajištěný závazek bude splněn. Pohledávka se převádí smlouvou se závazkem věřitele převést ji zpět. I zde si strany můžou namísto zpětného převodu práva sjednat rozvazovací podmínku vázanou na uspokojení věřitelovy pohledávky. Jde o obdobný institut jako je zajišťovací převod práva. Zde ale může být použita nejen pohledávka určitého dlužníka, ale i pohledávka třetí osoby. Tato osoba však musí být ochotna závazek dlužníka zajistit – to je hlavní rozdíl oproti zajišťovacímu převodu práva zmíněnému výše.

„Oproti dosavadní právní úpravě se zužuje výčet pohledávek, které nelze postoupit. Nově tak lze postoupit pohledávku, která nemůže být postižena výkonem rozhodnutí. Zákaz postoupení se týká již jen tří případů:

a) je-li smluven zákaz postoupení,

b) zaniká-li pohledávka smrtí věřitele (např. pohledávka bolestného).

c) *změnil-li se obsah pohledávky k tíži dlužníka (doposud stačilo, že vůbec došlo ke změně obsahu)*“. (Doleček, 2014)

Naproti tomu, nesplní-li věřitel smluvní závazek převést pohledávku zpět na dlužníka po splnění zajištěného závazku, může se na něm převodce tohoto domáhat, případně vyžadovat vydání plnění, které v mezidobí z převedené pohledávky přijal. Pokud dlužník nesplní závazek, který je zajištěn postoupením pohledávky, může pak věřitel vymoci tuto převedenou dlužníkovu pohledávku proti třetí osobě. Pohledávku už ale nelze převést zpět, zanikla-li v mezidobí splněním. Dříve postoupitel ručil jen tehdy, pokud se k tomu písemně zavázal, nově ručí přímo ze zákona.

2.5 Finanční záruka

Finanční záruka vzniká vždy **písemným prohlášením výstavce** v takzvané záruční listině. Je zde formulován závazek uspokojit věřitele podle záruční listiny do výše určité peněžní částky a to, podle obsahu záruční listiny. Pokud určitá třetí osoba, tedy dlužník, nesplní určitý závazek nebo budou splněny jiné podmínky stanovené v záruční listině. Je-li výstavcem banka, zahraniční banka nebo spořitelni a úvěrové družstvo jedná se o bankovní záruku.

Finanční záruka je institut, který je převzat z obchodního zákoníku (§ 313 a násl.), kde je upraven pod pojmem *bankovní záruka*.

Využívá se zejména v zahraničním obchodě, jako záruka jak za peněžité, tak za nepeněžité plnění. Zajišťovaným nepeněžitým plněním může být třeba dodání zboží nebo řádné poskytování garančních oprav. Banka však v žádném případě nebude povinna provést nepeněžité plnění, bude povinna pouze zaplatit částku, na kterou by měl věřitel nárok vůči dlužníkovi v případě, že by dlužník porušil svůj závazek zajištěný bankovní zárukou.

Bankovní záruka může být potvrzena jinou bankou. Věřitel pak uplatní nároky z bankovní záruky vůči kterékoliv z těchto bank. Ty se stávají solidárními ručiteli. V praxi se často stává, že jedním z ručících subjektů bývá zpravidla česká banka a druhým subjektem banka působící ve státě druhé smluvní strany.

Banka musí být k plnění písemně vyzvána věřitelem. Plnění banky z finanční záruky může být podmíněno předložením určitých dokumentů – ze smlouvy o otevření akreditivu¹⁵, pak musí být tyto dokumenty předloženy při této výzvě nebo bez zbytečného odkladu po ní.

Je-li banka povinna podle záruční listiny plnit ve prospěch oprávněného jiné bance, je povinna plnit na účet oprávněného u této banky vedený.

Zánik

Je-li doba platnosti v záruční listině omezena, finanční záruka zanikne, pokud se věřitel v této době, tzn. během její platnosti, nepřihlásí a neoznámí písemně své nároky.

Plnila-li instituce své povinnosti ze záruční listiny, má vůči dlužníkovi regresní nárok na zaplacení příslušné částky. NOZ již neobsahuje ustanovení o tom, že na finanční záruku se přiměřeně použijí pravidla o ručení.

2.6 Zástavní smlouva

Této formě zajištění bude pojednáno v celé kapitole č. 2. 6. 1. Stručná charakteristika tohoto zajišťovacího institutu:

Zástavní právo tvoří jeden z nejspolehlivějších nástrojů zajištění závazků. Zástavní právo má totiž věcnou povahu – zatěžuje věc, často nemovitost. Majetek např. ručitele může v průběhu ručení doznat výrazných změn a zajištění závazku tak může být oslabeno. Naproti tomu cena nemovitých věcí, které bývají často předmětem zástavy, obvykle výrazných změn nedoznává.

Zástavní právo – upravené v NOZ § 1312 an. – slouží k zajištění pohledávky pro případ, že dluh, který jí odpovídá, nebude včas splněn. V tomto případě lze dosáhnout uspokojení při zpeněžení dané zástavy.

¹⁵ Akreditiv - představuje závazek banky, že na základě žádosti klienta – příkazce a na jeho účet poskytne oprávněné osobě určité plnění (§ 2682 an).

Zástavní právo může aplikovat sám dlužník k věci, pokud je jejím vlastníkem, ale zástavcem může být i třetí osoba, která zatížením své věci posiluje postavení věřitele vůči dlužníkovi.

2.6.1 Zajištění pohledávky zástavním právem.

Je využito k zajištění pohledávky pro případ, že dluh, který jí odpovídá, nebude včas splněn s tím, že v tomto případě lze dosáhnout uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy.

Je-li podmínkou vzniku zástavního práva jeho zápis do rejstříku zástav (§1319), musí mít zástavní smlouva formu veřejné listiny (§3026) Zástavní právo patří k souboru zajišťovacích instrumentů, zároveň se zadržovacím právem je zajišťovacím institutem s věcně právní povahou (na rozdíl od zajišťovacích prostředků, které mají tzv. osobní povahu - typicky ručení).

Zástavní právo uskutečňuje svoji roli zejména tím, že od okamžiku svého vzniku (příp. od vzniku budoucí pohledávky - do své realizace nutí dlužníka splnit jeho závazek a v případě nesplnění závazku poskytuje možnost uspokojení nesplacené pohledávky ze zástavy. Návrh nového občanského zákoníku stanoví v § 1350 k výkonu zástavního práva, že jakmile je zajištěný dluh splatný, může se zástavní věřitel uspokojit. V porovnání se současným OZ však NOZ stranám přesto poskytuje větší míru volnosti.

2.6.2 Pojem a úvod k zástavnímu právu

a) „Zástavním právem může být zajištěna pohledávka peněžitá i nepeněžitá. Zástavní právo se vztahuje i na příslušenství této pohledávky.

b) Nepeněžitá pohledávka je zajištěna do výše její obvyklé ceny v době vzniku zástavního práva.

c) Zástavním právem může být zajištěna i pohledávka, která má v budoucnu vzniknout, anebo pohledávka, jejíž vznik je závislý na splnění podmínky.

d) Zástavním právem mohou být do sjednané výše zajištěny i pohledávky určitého druhu, které zástavnímu věřiteli vůči dlužníkovi budou vznikat v určité době.

e) Zástavní právo se vztahuje i na nároky zástavního věřitele z odstoupení od smlouvy, podle které vznikla zajištěná pohledávka, nebylo-li v zástavní smlouvě dohodnuto něco jiného.“ (Prokeš, 2010)

Zástavní právo zajišťuje tzv. zástavní pohledávku, zpravidla pohledávku peněžitou. U peněžité pohledávky zajišťuje zástavní právo její skutečnou výši, včetně příslušenství (příslušenstvím pohledávky jsou úroky, úroky z prodlení, poplatky z prodlení a náklady spojené s jejím vymáháním), a to bez ohledu na výši pohledávky v době vzniku zástavního práva, nebo výši pohledávky zapsanou v katastru nemovitostí. Není však vyloučeno ani zajištění nepeněžité pohledávky. Pro takové případy stanoví zákon rozměr zajištění takové pohledávky. Užití takového zástavního práva je vhodné v právních vztazích mezi věřitelem a dlužníkem, v němž opakovaně vznikají určité pohledávky (např. pohledávky na zaplacení nájemného, na zaplacení kupní ceny za několikanásobnou dodávku zboží). Podmínky využití takového zástavního práva jsou však omezeny kumulativně stanovenými požadavky:

- a) určením pohledávek určitého druhu (např. právním důvodem jejich vzniku),
- b) stanovením výše zajištění,
- c) vymezením doby trvání zajištění.

2.6.3 Současná právní úprava zástavního práva

„Nový občanský zákoník tak má šanci odstranit rozpor, kde na jedné straně sice zástavní věřitel má právo se uspokojit prodejem zástavy veřejnou dražbou dle zvláštního zákona (ZVD), ale často není v postavení dražebního věřitele, a tedy se nemůže uspokojit prodejem zástavy veřejnou dražbou. Proces uspokojení se ze zástavy veřejnou dražbou by se tak urychlil, zjednodušil a přinesl by i snížení nákladů (není třeba vykonatelné soudní rozhodnutí, rozhodčí nález, notářský či exekutorský zápis i vlastní proces veřejné dražby by byl jednodušší, pokud by šlo o dražbu dobrovolnou dle § 19 a násl. ZVD). (RNDr. Jiří Bureš)Předešlá právní úprava platí od 1. 1. 2002 – podle nyní platných předpisů (§ 200y až 200za) lze postupovat tehdy, jestliže právo zástavního věřitele na uspokojení ze zástavy vzniklo v době od 1. 9. 1998; to je platné v případě, že tento akt byl ujednán do 31. 8. 1998. Podal-li však zástavní věřitel u soudu návrh na prodej zástavy v době od 1. 9. 1998 do 31. 12. 2000, řízení se i v současné době dokončí podle ustanovení § 151 f ObčZ ve znění účinném do 31. 12. 2000 a podle ustanovení § 274 písm. a, a ustanovení § 372 OSŘ¹⁶ ve znění účinném do 31. 12. 2000.¹⁷ Jestliže pak bylo řízení o návrhu na soudní

¹⁶OSŘ - Občansko-soudní řád

prodej zahájeno v období od 1. 1. 2001 do 31. 12. 2001, dokončí se řízení i v současné době podle ustanovení § 200y až 200za OSŘ ve znění účinném do 31. 12. 2001.

2.6.4 Vnik zástavního práva

1. Zástavní právo vzniká na základě písemné smlouvy (§ 1312 an. NOZ), nebo rozhodnutím soudu o schválení dohody o vypořádání dědictví. Zástavní právo může vzniknout také ze zákona a rovněž soudním rozhodnutím.

2. Zástavní smlouva musí obsahovat označení zástavy a pohledávky, kterou zástava zajišťuje.

3. Jsou-li zástavou nemovité věci, které se neevidují v katastru nemovitostí, věci hromadné, soubory věcí nebo movité věci, k nimž má zástavní právo vzniknout, aniž by byly odevzdány zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě (§1317 a 1318 NOZ), musí být zástavní smlouva sepsána ve formě notářského zápisu. Případy vzniku zástavního práva je vhodné rozdělit do dvou skupin: buď je realizován na základě zástavní smlouvy (o takové zástavní smlouvě je částečně uvedeno v § 1312 NOZ), která je pouhým titulem směřujícím ke vzniku zástavního práva a musí k ní přistoupit další právní skutečnost (srov. § 1316 a 1319 NOZ), nebo je vznik zástavního práva spojen jen s jedinou právní skutečností. Z § 1312 až 1314 NOZ, vyplývá, že lze rozlišit dobrovolné zástavní právo (na základě písemné smlouvy nebo rozhodnutím soudu o vypořádání dědictví) nebo nucené zástavní právo (vznikající rozhodnutím příslušného orgánu nebo přímo ze zákona).

V katastru nemovitostí se u zástavního práva eviduje zástava, výše jistiny zajištěné pohledávky, popř. podíl na pohledávce vyjádřený zlomkem, procentem nebo výší jistiny, údaje o věřiteli, údaje o vlastníku (spoluvlastníku) nemovitosti nebo jednotky, doba, na kterou bylo právo sjednáno, a listina, která byla podkladem k zápisu zástavního práva. Je-li zřízeno maximální zástavní právo (§ 1311 NOZ), eviduje se místo výše jistiny zajištěné pohledávky druh pohledávek a jejich limit. Zápisy zástavních práv na listu vlastnictví nevyjadřují pořadí zástavních práv.

Způsob vzniku zástavního práva u věcí movitých, navazující na uzavření zástavní smlouvy, může mít alternativně jednu ze tří podob:

- a) odevzdání věci zástavnímu věřiteli,

¹⁷ Zákona o veřejných dražbách (zák. č. 26/2000 Sb., v platném znění – dále jen ZVD)

- b) předání věci do úschovy nebo ke skladování pro zástavního věřitele,
- c) zápis do Rejstříku zástav.

ad 1) Předání a převzetí věci je tradičním způsobem vzniku věcných práv, je využitelný též při vzniku zástavního práva. Zástavní věřitel má postavení detentora¹⁸, čemuž odpovídají i jeho práva a povinnosti (§ 1353 až 1358 NOZ).

ad 2) Na rozdíl od předchozí úpravy (účinné do 31. 12. 2000) již nestačí uzavření smlouvy, nezbytné je předání zástavy schovateli nebo skladovateli. Smlouva o úschově se uzavírá podle § 2402 až 2408 NOZ. Práva a povinnosti schovatele nebo skladovatele, předepisuje ustanovení § 1353 až 1358 NOZ.

ad 3) Zápis do Rejstříku zástav má v tomto případě konstitutivní povahu.

Kromě těchto způsobů upravených přímo v NOZ nelze vyloučit uplatnění speciálních předpisů, které konkretizují případy, v nichž vzniká zástavní právo jeho vyznačením v listině osvědčující vlastnictví věci a bez nichž nelze s věcí nakládat nebo ji používat (takovou listinou není tzv. velký technický průkaz).

Z doby mezi 1. 1. 2001 a 31. 12. 2001 se může objevit i zástavní právo, které vzniklo viditelným označením věci.

Od 1. 1. 2002 je i v těchto případech zástavní smlouva pouhým titulem vedoucím ke vzniku zástavní smlouvy, protože konstitutivní právní skutečností je zápis do Rejstříku zástav (nutno odlišit od situace, kdy zápis do rejstříku má jen deklaratorní¹⁹ účinky - § 1342 NOZ). Rejstřík zástav je neveřejný seznam, který v elektronické podobě vede Notářská komora ČR. Proto se užijí příslušná ustanovení (§ 1335 až 1340) pouze speciálně upravuje určení okamžiku vzniku zástavního práva a postavení poddlužníka. Zástavní smlouva musí mít písemnou formu (§ 1312 NOZ), jinak je absolutně neplatná. Zástavní právo k pohledávce vznikne již jejím uzavřením (pokud je smlouva platná a účinná), jinak až okamžikem sjednané účinnosti (s využitím vedlejších ustanovení v právním úkonu - odkládací podmínky nebo stanovení doby).

¹⁸ Detentor není vlastník – detence je totéž jako držba (faktické a oprávněné ovládnutí věci) s tím že v případě detence věc fakticky ovládá osoba odlišná od vlastníka (např. ten co si věc vypůjčil) zdroj: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/detentor>

¹⁹ Akt, který nestanoví nová subjektivní práva a právní povinnosti, pouze prohlašuje. Např. rozhodnutí soudu o určení otcovství- deklaratorně prohlašuje otcovství, které však vzniklo již narozením.

Zdroj: <http://www.ius-wiki.eu/teorie-prava/pfuk/teorka/zkouska/otazka-56>

Zástavní právo k nemovitým věcem, které nejsou předmětem evidence v katastru nemovitostí, zástavní právo k věci hromadné, zástavní právo k souboru věcí a zástavní právo k movitým věcem, k nimž vzniklo zástavní právo, aniž by byly odevzdány zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě (§ 1317 a 1318 NOZ), vzniklé na základě rozhodnutí soudu nebo správního úřadu se zaznamenává v Rejstříku zástav vedeném Notářskou komorou České republiky. Je-li takový souhlas dán, platí jinak pro vznik zástavního práva k takové zástavě ustanovení o vzniku zástavního práva (srov. § 1317 a 1318 NOZ).

Předvídá se ovšem i případ, kdy zástavce dává do zástavy cizí věc bez souhlasu vlastníka nebo osoby, která má k věci jiné věcné právo neslučitelné se zástavní právem.

2.6.5 Subjekty zástavního práva

Občanskoprávní vztahy jsou druhy právních vztahů, jsou to takové vztahy, jejichž obsah tvoří subjektivní práva a povinnosti na úroveň postavených subjektů upravené občanským právem. Bezpochyby zástavní právo je specifický občanskoprávní vztah. Právní vztahy jsou vždy vícestranné. Ze samého pojmu právní vztah vyplývá, že musí mít nejméně dva subjekty, které jsou vůči sobě v postavení stran. Subjekty dle občanského práva mohou být osoby fyzické, právnické, stát, cizí státní příslušníci, zahraniční právnické osoby. Stranu občanského práva však může tvořit více osob. Může se stát, že například z téhož dluhu je zavázáno k plnění více dlužníků ve prospěch více věřitelů. V takovém případě však tvoří spoludlužníci, spoluvěřitelé (bez rozdílu kolik jich je) vždy jen jednu stranu závazkového vztahu.

Aplikace pozitivního práva upravující zástavní vztah vyžaduje určení těchto prvků v zástavní smlouvě. Na prvním místě musí být vyjasněna otázka subjektů tento vztah tvořících.

Vždy musí existovat závazkově právní vztah ve formě dluhu, který je zajišťován. Jinými slovy musí zde být vždy zástavní věřitel a zástavce. Věřitel je osobou, nacházející se při vzniku zástavního práva v postavení nositele zajišťované pohledávky. Věřitelem může být i ten, na koho taková pohledávka přešla, nebo byla převedena. Jedná se o smluvní postoupení pohledávky (*cesse*)²⁰ dle § 1879 a násl. NOZ zdůrazňující povahu zástavního práva, kdy spolu s převodem pohledávky, která je zajištěna zástavním právem, přechází i toto právo s ní neoddělitelně spojené. Dále je možná změna v osobě zástavního věřitele

²⁰ Knappová, M., Švestka, J., a kol.: Občanské právo hmotné, 2. díl, 3. vydání, Aspi., Praha 2002, s. 114

při přechodu práva z pohledávky děděním. Zástavcem se ovšem může stát, bez nutného smluvního ujednání i ta osoba, která nabyla věc, jež se stala předmětem zástavní smlouvy. Zástavce bývá označován jako zástavní dlužník (§ 1353 až 1358 NOZ.). Faktický dlužník je osoba, se kterou je vázána odpovědnost za splnění zajištěného dluhu.

2.6.6 Předmět zástavního práva

§ 1310 NOZ – „Zástavou může být každá věc, s níž lze obchodovat“

Zástavou může být věc movitá nebo nemovitá, podnik nebo jiná věc hromadná, soubor věcí, pohledávka nebo jiné majetkové právo, pokud to jeho povaha připouští, byt nebo nebytový prostor ve vlastnictví podle zvláštního zákona, obchodní podíl, cenný papír, nebo předmět průmyslového vlastnictví. Zástavní právo se vztahuje i na příslušenství, přírůstky a neoddělené plody zástavy. Pohledávka může být zajištěna zástavním právem na několika samostatných zástavách (vespolné zástavní právo).

„Předmětem zástavního práva mohou být všechny věci, které jsou způsobilým předmětem občanskoprávních vztahů majetkové povahy; požadovanou vlastností předmětu zástavního práva - se zřetelem ke způsobu uspokojení ze zástavy - je jeho ocenitelnost.“ (Prokeš, 2010) Při vymezení okruhu předmětů zástavního práva je nutno vycházet z obecné definice předmětu (§ 489 NOZ). Mohou jím být všechny věci v právním smyslu, a pokud to jejich povaha připouští, také práva nebo jiné majetkové hodnoty. Proto předmětem zástavního práva mohou být věci hmotné -movité i nemovité, i tzv. jednotky, tj. byty a nebytové prostory ve vlastnictví podle zák. č. 72/1994 Sb., také spoluvlastnický podíl, práva v různých podobách. Takovým právem je pohledávka, příp. i pohledávka budoucí.

Zástavní právo k cenným papírům obecně upravuje zák. č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů, v některých případech jde o úpravu speciální (např. zástavní právo k zemědělským skladním listům podle zákona č. 307/2000 Sb., o ochranných známkách), průmyslový vzor (zák. č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů).

Podle nové úpravy od 1. 1. 2001 může být výslovně předmětem zástavního práva i obchodní podíl (§ 771 až 774 NOZ) a podnik, jakož i soubor věcí, tj. věc hromadná.

Rozdíly v povaze předmětu se projevují zejména při vzniku zástavního práva a při způsobech jeho realizace.

Předmětem zástavního práva je též příslušenství zástavy (viz § 510 až 513 NOZ), přírůstky zástavy a neoddělené plody (srov. § 1066 až 1073 NOZ).

2.6.7 Funkce zástavního práva

Zástavní právo patří mezi taxativně (pevně stanovené) vymezené typy věcných práv, jejich okruh nelze bez opory v zákoně rozšiřovat, platí především co do typu a zčásti i do obsahu.

Jak již ze zákonného textu vyplývá, při zástavním právu jde o zajištění pohledávky zbavující věřitele rizika pro případ, že dlužník selhal ve věci včasného plnění své povinnosti. Zástavní právo samo o sobě není převoditelné, sleduje právní osud pohledávky, kterou zajišťuje (§ 1879 až 1900, § 1939 až 1948 NOZ), anebo právní osud věci, na které lpí (§ 1353 až 1358 NOZ), jako její právní vada.

Zajišťovací funkce zástavního práva.

Podle nauky má zástavní právo jednak funkci zajišťovací, jednak funkci uhrazovací. Co se týče zajišťovací funkce, má představovat trvalou hrozbu, která by měla dlužníka stimulovat k řádnému a včasnému plnění zajišťovacího závazku. To platí bezesporu tehdy, když dlužník, který je zároveň zástavcem, hrozí v případě prodlení postih majetku, na němž je věřitelova pohledávka zajištěna. Méně se však hrozba dotýká toho, komu zastavený objekt nepatří, i když v závazkovém vztahu s věřitelem setrvává.

Uhrazovací funkce zástavního práva.

Co se týče uhrazovací funkce, v té tkví podstatně hlavní smysl zajištění pohledávky zástavním právem. Formulací na konci textu tohoto ustanovení změněnou od 1. 1. 2000. na místo znění, lze dosáhnout uspokojení ze zástav. Je, *vyjádřenou slovy, lze dosáhnout uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy*“ byl pravděpodobně sledován úmysl zřetelněji vyjádřit myšlenku, že si zástavní věřitel v případě dlužníkovy prodlení nemůže jednoduše přisvojit, ale že k jeho uspokojení je určen finanční zdroj dosažený prodejem zástavy, třebaže o tom ani v původním znění dotčeného ustanovení žádné pochybnosti nebyly. §

1365 odst. 1 a 2 NOZ výslovně stanovuje způsobu jak postupovat v případě prodeje zástavy. V současné době je možné realizovat zástavní právo jen zákonem stanoveným způsobem. Ten je značně rigidní, což způsobuje, že zástavní věřitel se s obtížemi domáhá náhradního uspokojení. (DUŠEK, 1999, str. 67) „*Oslabením uhrazovací funkce zástavního práva dochází k zeslabení funkce zajišťovací, které jsou v zájemně provázaném stavu*“

2.6.8 Realizace zástavního práva

Realizací zástavního práva má možnost dosáhnout zástavní věřitel uspokojení své pohledávky, která nebyla řádně a včas plněna, byla plněna jen částečně, nebo nebylo splněno příslušenství pohledávky. Možnost spočívá ve zpeněžení předmětu (zástavy) a následného uspokojení pohledávky zástavního věřitele, z výtěžku získaného zpeněžením zástavy.

Realizace, tedy zpeněžení zástavy je zakotveno v § 1359 až 1375 NOZ, který dovoluje zástavnímu věřiteli podat návrh na veřejnou dobrovolnou i nedobrovolnou dražbu (postupuje se dle zákona č. 26/2000 Sb. O veřejných dražbách) nebo prodej zástavy soudem a také navrhnout nařízení exekuce podle Exekučního řádu (zákon č.120/2001). Je-li nařízen soudní prodej zástavy, postupuje se podle OSŘ konkrétně podle části šesté výkon rozhodnutí.

Získání vykonatelného rozhodnutí v nalézacím řízení

„Před samotným soudním výkonem rozhodnutí je třeba vydání exekučního titulu, zástavní věřitel se u soudu domáhá vydání rozhodnutí, ve kterém žádá, aby soud označil za oprávněného z exekučního titulu zástavního věřitele, v jehož prospěch má být zástavní právo realizováno a jako povinnou osobu zástavce. Zjednodušeně řečeno, potvrzení zástavního vztahu ze strany nezávislé osoby.“ (Prokeš, 2010).

Pokud věřitel doloží skutečnosti pomocí listin vydaných či potvrzených státními orgány nebo ve formě notářského zápisu soud rozhodne usnesením bez nařízení jednání. Zákonodárce pamatoval v zákoně i na práva toho, kdo by mohl tvrdit, že prodej zástavy je nepřípustný a proto může uplatnit své právo žalobou u soudu podanou proti zástavnímu věřiteli na určení nepřípustnosti prodeje zástavy do 1. Měsíce ode dne doručení oznámení o prodeji zástavy, nejpozději však přede dnem dražby. Pokud ovšem osoba podala neopodstatněnou žalobu na zástavního věřitele, tak je povinna nahradit zástavnímu

věřiteli škodu, kterou způsobila oddálením prodeje zástavy, za dobu od podání žaloby do dne rozhodnutí soudu prvního stupně. Soudu je dána možnost, aby na návrh zástavního věřitele, rozhodl o tom, že žalobce je povinen složit do úschovy soudu zálohu až do výše možné náhrady škody.

Usnesení o nařízení prodeje zástavy je vykonatelné dnem, kterým nabylo právní moci. V okamžiku vykonatelnosti usnesení o nařízení prodeje zástavy záleží na úvaze věřitele, zdali zvolí soudní dražbu zástavy dle § 338a OSŘ nebo podá návrh na výkon nedobrovolné veřejné dražby.

Zpeněžení zástavy ve veřejné nedobrovolné dražbě

Dražba nedobrovolná se provádí na návrh dražebního věřitele, jemuž je přiznána vykonatelná pohledávka zajištěná zástavním právem k předmětu dražby. Zástavní věřitel uzavře s dražebníkem písemnou smlouvu, ve které musí být úředně ověřené podpisy a přílohou smlouvy listiny dokládající vykonatelnost práva dražebního věřitele. Dražebník může být fyzická osoba zapsaná v obchodním rejstříku, obchodní společnost nebo družstvo, kterému bylo uděleno oprávnění. Dražebník stanoví termín dražby, doručí věřiteli, zástavci a osobám majícím k věci zástavní právo. Předmětem dražby se může stát věc, byt nebo nebytový prostor ve vlastnictví povinného, právo mající majetkovou hodnotu a které není spojeno s osobou a je převoditelné na jiného (obchodní podíl).

Soudní výkon rozhodnutí prodejem movité věci

Při zpeněžení věci movité soudní cestou se užijí ustanovení OSŘ § 323-332. Výkon rozhodnutí provádí soud na návrh zástavního věřitele. Aktivní je soud, v jehož obvodu má zástavce bydliště a v návrhu by měla být uvedena věc, která bude zpeněžena. Nařízení výkonu rozhodnutí je doručeno zástavci při provádění úkonu, nebo později není-li úkonu přítomen.

Soudní výkon rozhodnutí prodejem nemovitosti

Soudní výkon rozhodnutí prodejem nemovité věci je uskutečňován dle § 335 - 337e OSŘ a prováděn soudní dražbou na základě návrhu zástavního věřitele. Výkon rozhodnutí

lze realizovat jen proti povinné osobě, která je takto označena v exekučním titulu. Ovšem §338a OSŘ stanovuje výjimku, u pohledávek zajištěných soudcovským zástavním právem, kde lze provést přímo exekuci, prodejem nemovitosti i proti pozdějšímu nabyvateli. Návrh musí být podán věřitelem u soudu, v jehož obvodu se nemovitost nachází. Věřitel je povinen dokázat soudu skutečnost, že nemovitost je ve vlastnictví povinného.

2.6.9 Zánik zástavního práva

1. Zástavní právo zaniká:

- a) zánikem zajištěné pohledávky.
- b) zánikem zástavy,
- c) vzdá-li se zástavní věřitel zástavního práva jednostranným písemným úkonem,
- d) uplynutím doby, na niž bylo zřízeno,
- e) složí-li zástavní dlužník nebo zástavce zástavnímu věřiteli obvyklou cenu zástavy,
- f) písemnou smlouvou uzavřenou mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem nebo zástavcem,
- g) v případech stanovených zvláštními právními předpisy.

2. Promlčením zajištěné pohledávky zástavní právo nezaniká. Zánikem zastavené věci zástavní právo zásadně končí. Často nedochází k úplnému zániku, nýbrž např. k přeměně věci, jejímu rozdělení nebo spojení s jinou věcí. I pro tyto případy má NOZ zvláštní úpravu (§ 1349 – 1352)

„Zánik zástavního práva k nemovitostem evidovaným v katastru nemovitostí (včetně tzv. jednotek, tj. bytů a nebytových prostor ve vlastnictví podle zvláštního zákona, které jinak zákonodárce vymezuje podle ostatních evidovaných věcí) je třeba zohlednit i při evidenci věcných práv v katastru.“ (Prokeš, 2010) Proto zákon předepisuje provedení výmazu, i když výmaz má především deklaratorní účinky (srov. § 7 zák. č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Konstitutivní výmaz bude mít význam pouze při uzavření smlouvy o zániku zástavního práva, kdy zástavní právo zanikne výmazem ke dni podání návrhu na výmaz. Výmaz zástavního práva se provede vždy, pokud zapsané zástavní právo zanikne. Vůbec není důležité, jestli zástavní právo vzniklo vkladem do katastru nemovitostí, či jinak (např. rozhodnutím soudu).

Z obdobných důvodů je nutné vymazat zaniklé zástavní právo z Rejstříku zástav.

Zástavní právo nezaniká, vztahuje-li se i na nároky zástavního věřitele z odstoupení od smlouvy, podle které vznikla zajištěná pohledávka (§ 1311 NOZ). Zánik právního titulu (na jehož základě vznikla zástavní pohledávka) má za dopad, odstoupení od smlouvy není důvodem pro zánik zástavního práva. Jde o výjimku z povahy zástavního práva, která je založena přímo zákonem.

2.7 Zadržovací právo

Zadržovací právo je po zástavním právu druhým nejvýznamnějším věcně-právním prostředkem, kterým může věřitel zajistit dobytost své pohledávky. NOZ upravuje zadržovací právo obdobným způsobem jako ObčZ, jedná se proto spíše o recepci jeho ustanovení, než o nový, nebo rozšiřující přístup. I zde však NOZ přináší jisté změny.

NOZ rozšiřuje případy, kdy lze zadržením věci zajistit dluh, který není splatný. Zadržet lze podle NOZ věc tehdy, jestliže dlužník svůj dluh nezajistil jiným způsobem, přestože tak podle smlouvy s věřitelem nebo ze zákona učinit měl. Poté lze dlužníkovu věc zadržet v případě, že ten prohlásí, že dluh plnit nebude. Nový občanský zákoník tento institut též upravuje (konkrétně v § 1395 a následujících) a přichází s několika novinkami. Posledním případem je situace, kdy je zřejmé, že dlužník nebude schopen splnit svůj dluh vlivem okolností, které nebyly v době vzniku dluhu známé, nebo je nešlo předpokládat (§ 1395 odst. 2 písm. c). NOZ přímo stanoví povinnosti toho, kdo zadržel cizí věc, zejména povinnost pečovat o zadrženou věc s péčí řádného hospodáře. Také je výslovně ustanoveno právo na náhradu nákladů, spojených s opatrováním zadržené věci. Pokud jde o užívání zadržené věci, má věřitel právo tuto věc užívat jen se souhlasem dlužníka, tedy majitele věci, a to pouze způsobem, který je pro dlužníka neškodný (§ 1397 odst. 2).

Zánik zadržovacího práva je rozšířen o jednostranný způsob zániku tím, že se věřitel výslovně vzdá své pohledávky vůči dlužníkovi, případně po dohodě s ním (§ 1399 písm. b). Jinak jsou způsoby zániku zadržovacího práva upraveny obdobně, jako v ObčZ. Ustanovení o zániku zadržovacího práva poskytnutím jistoty ze strany dlužníka je upřesněno slovem „dostatečná“. Nutno připomenout, že zadržet věc nesmí ten, kdo ji má u sebe neprávem, nebo když se jí zmocnil násilím či lstí. ObčZ vyžadoval sice jistotu, ale definoval ji jen jako „jinou“. Jistota tedy není jen jiná, musí být podle NOZ i dostatečná,

aby zadržovací právo řádně zaniklo (§ 1399 písm. d). Je také možné, aby jistotu poskytla osoba odlišná od dlužníka, protože NOZ výslovně neuvádí (tak jak činil ObčZ), že jistotu musí poskytnout dlužník.

Každý komu je svěřena správa majetku, který mu nepatří ve prospěch někoho jiného (dále jen „beneficient“)²¹, je správcem cizího majetku. (Svejkovský a kol., 2012) § 1400 odst. 2 „*Má se za to, že správce právně jedná jako zástupce vlastníka*“)

Jistota – Způsobilá forma jistoty : (Svejkovský a kol., 2012) § 2012 až 2017 „*Kdo je povinen dát jistotu, učiní své povinnosti žádost zřízením zástavního práva. Není-li někdo s to dát jistotu zřízením zástavního práva, dá jistotu způsobilým ručitelem. Má se za to, že ručitelem je osoba, která může být žalována v tuzemsku a která má vhodný majetek*“.

2.8 Výhrada vlastnictví

Jak bylo zmíněno výše, vzdáleně můžeme k věcně-právním prostředkům zajištění pohledávky přiřadit i institut výhrady vlastnického práva, kterou ObčZ a NOZ shodně řadí mezi vedlejší ujednání při kupní smlouvě. Dalším argumentem pro výklad výhrady jako dvoustranného právního jednání je argumentace zněním § 2134 NOZ s ohledem na princip jednotnosti právního řádu. Tato výhrada spočívá v tom, že prodávaná věc přejde do vlastnictví kupujícího až po zaplacení plné kupní ceny. Do té doby má prodávající právo na vydání věci v případě, že kupující (v tuto chvíli v postavení dlužníka), je v prodlení se zaplacením kupní ceny. Nicméně nebezpečí škody na věci přechází na kupujícího již převzetím věci. Výhrada vlastnictví se tak svou podstatou blíží ustanovení o právu zadržovacím.

Celá úprava výhrady vlastnického práva podle ObčZ je obsažena v jediném paragrafu, a to v § 601. NOZ úpravu tohoto institutu rozšiřuje. Upravena je § 2132 až 2134. Nově se podle NOZ výhrada vlastnického práva nevztahuje pouze na movité věci, ale také na nemovitosti. Toto je velký rozdíl, mezi úpravou v občanském zákoníku z roku 1964 a úpravou v novém občanském zákoníku. V § 601 ObčZ je stanoveno, že výhradu vlastnictví lze při kupní smlouvě sjednat pouze tehdy, prodává-li se movitá věc. Naproti tomu NOZ v

²¹ Oprávněná osoba, které náleží určité plnění

ustanoveních o výhradě vlastnického práva výslovně nestanoví, že se výhrada vlastnického práva týká pouze nemovitých věcí. Může tak být dovozeno, že ji lze sjednat i při kupní smlouvě, jejímž předmětem jsou věci nemovité.

Výhrada vlastnictví není v aktuálně platném občanském zákoníku ve vztahu k nemovité věci upravena. Podobného účelu lze dosáhnout smluvním ujednáním, jehož obsahem bude úprava práv kupujícího ve vztahu k podání návrhu na zápis vkladu jeho vlastnického práva do katastru nemovitostí.

1.9 Uznání dluhu

*„Uznání dluhu v zásadě vychází ze stávající právní úpravy (nadále je podstatou přenesení důkazního břemene o trvání dluhu z věřitele na dlužníka) Uzná-li někdo **písemně, že zaplatí svůj dluh** určený co do důvodu i výše, má se za to, že dluh v době uznání trval, čímž zakládá právní domněnku existence dluhu v době uznání, tím se projevuje jeho zajišťovací funkce. Jiné je to však u promlčeného dluhu, tady má uznání tento právní následek (právní domněnku existenci dluhu v době uznání) jen, věděl-li ten, kdo dluh uznal, o jeho promlčení.“* (Doleček, 2014) Uznání lze opakovat (uznat již jednou uznaný dluh) Jedná se o jednostranný právní úkon dlužníka adresovaný věřiteli, který lze učinit až poté, co dluh vznikl. K uznání dochází většinou poté, co nastala splatnost dluhu. Lze uznat i dluh, který v době uznání nebyl ještě splatný.

Je důležité, aby výše uznaného dluhu byla specifikována tak, aby byla objektivně určitelná. Nestačí, ví-li dlužník i věřitel, o jaký dluh a v jaké výši se v daný moment jedná. K uznání dluhu ze hry nebo sázky se nepřihlíží. Uznání dluhu má vliv na závazek ručitele, jen pokud s tím ručitel vyslovil souhlas. Tyto aspekty musí být obsaženy v písemném projevu, nebo alespoň z něj musí bez pochybností vyplývat. Předmětem uznání mohou být dluhy vyjádřené v penězích, či nepeněžité. Doba, kdy bude dluh splněn, nemusí být uvedena písemně.

Dlužník nemá povinnost uznat svůj dluh vůči věřiteli. Uznáním nezaniká původní závazek dlužníka ani nevzniká nový, pouze se usnadňuje procesní situace věřitele v případě sporu, protože věřitel nemusí prokazovat vznik dluhu ani jeho výši v době uznání. Naopak dlužník, pokud by namítal, že dluh nevznikl, že byl splněn nebo jinak zanikl,

následným uznáním tedy přechází důkazní břemeno z věřitele na dlužníka a ten by měl prokázat, uznání dluhu. Co se týče promlčení, zakládá uznání dluhu běh nové promlčecí doby v důsledku jejího přerušení, takže namísto doposud uběhlé promlčecí doby počíná běžet nová, a to desetiletá promlčecí doba ode dne, kdy k uznání došlo. Pro vznik domněnky trvání dluhu se však vyžaduje, aby ten, kdo uznal promlčený dluh, o promlčení věděl. Rovněž je třeba dát pozor na ochranu spotřebitele při time-sharingu²² „*Time-sharing ve velmi volném překladu znamená výměnnou intervalovou rekreaci. Je to specifická varianta nájemní smlouvy – > pronájem nemovitosti nebo její části na dobu určitou, a to k opakovanému (např. každoročnímu) užívání v průběhu předem určeného časového období (např. pronájem části hotelového komplexu, apartmánu, vily). V posledních letech se tento typ najímání si budov rozšiřuje především v rekreačních oblastech přímořských států, ale objevuje se i u nás. Laicky řečeno jde o to, že uzavřete smlouvu, která vám umožní užívat např. každý rok v určený čas (např. od 1.7. do 14.7.) předem určenou budovu, apartmán apod.*“ (justice)

²² § 1864 NOZ

3. Pohledávky po splatnosti. - Prevence.

V analytické části diplomové práce bude popsán současný stav pohledávek, které jsou po splatnosti, způsob jejich vymáhání a formy zajištění pohledávek u podnikatele

X. Zároveň zde bude blíže popsán předmět jeho podnikatelské činnosti.

Organizační struktura podniku bude shrnuta do stručného popisu. Podklady a informace, které sloužily pro vypracování analýzy současné situace podnikatele, byly získané na pobočce bankovního domu. Zmiňovaný podnikatel si výslovně stanovil, že nechce být jmenován! Proto bude v této práci uváděn jako: „Václav Vedral“.

Finanční analýza byla vypracována na základě poskytnutých podkladů, které byly upraveny pro potřeby úvěrování.

3. 1 Předmět podnikání

Václav Vedral začal podnikat v oblasti výroby a prodeje střešních krytin a kotevních materiálů. Vstup do podnikání se panu Vedralovi z počátku příliš nedařil, ostatně jako převážné většině začínajících živnostníků. K postupnému rozvoji

1. ledna 2007 na základě živnostenského oprávnění. Předmětem podnikání byla zpočátku pouze výroba a prodej, projektová činnost ve strojírenství, stavebnictví a obchodní činnost.

Od 1. června 2009 se jeho předmět podnikání rozšířil o tuzemskou autodopravu. Dopravu využívá pan Vedral převážně na dovoz vyrobených krytin a kotevních materiálů.

Z rozhovoru s Václavem Vedralem vyplynulo, že v oblasti Středních a Severních Čech nepůsobí příliš mnoho podnikatelů, kteří by ve značné míře nabízených služeb mohli panu Vedralovi konkurovat. Hlavní příčinu této skutečnosti je v tom, že se pan Vedral zaměřil na efektivní využití dotací z EU²³ a nové technologie výroby střešních krytin. Do této doby prošlo podnikání Pana Vedrala markantní expanzí, což byla jedna z hlavních příčin nárůstu pohledávek po splatnosti. Taktéž to byl hlavní důvod volby Václava Vedrala do diplomové práce, ačkoli z počátku byla škála sledovaných podnikatelských subjektů poměrně pestrá.

²³ Evropská unie

3.1.1 Odběratelé podniku

Václav Vedral do zahraničí své služby a výrobky nedodává. Odběrateli jsou poměrně známé tuzemské firmy, ale i menší živnostníci. Toto je důvod, proč se práce zaměřuje na analýzu obchodněprávních pohledávek.

3.1.2 Personalistika podniku

Mezi zaměstnance podnikatele Václava Vedrala lze zařadit vedoucího výroby krytin a autodopravy, dále pak řidiče, mistra dílny, zaměstnance dílny, technického pracovníka, obchodní zástupce, fakturačního a mzdového úředníka.

3.2 Analýza současné situace

Hlavním problémem podnikatele Václava Vedrala je, že se v posledních pár letech neustále navyšuje počet pohledávek po splatnosti. Právě tyto pohledávky blokují peněžní prostředky podnikatele, které by za jiných okolností mohly být využity například k úhradě vlastních závazků, nebo by mohly být výhodně investovány např. do nové výrobní linky, vozidel, softwaru apod. Dle mého názoru je nezpochybnitelné, že v současné době tento problém musí řešit většina podnikatelů, a proto je nutné problematice vymáhání pohledávek a jejich zajištění věnovat zvýšenou pozornost.

Domnívám se, že mezi hlavní příčiny narůstajícího počtu pohledávek po splatnosti patří nedostatečná informovanost podnikatele v souvislosti s možnostmi vymáhání pohledávek (viz. Kapitola 2. 6. 1) a využití zajišťovacích instrumentů (viz. kapitola 2.), nedostatečné prověřování nových odběratelů a nepříliš kvalitně zpracované smlouvy, které podnikatel Vedral užívá od počátku podnikání.

Smluvní vztahy podnikatele vznikají na základě řádné objednávky, kdy je odběratelem kontaktován buď telefonicky, emailem nebo osobně. Jejich podstata spočívá v tom, že má podnikatel dodat určitý druh výrobků nebo poskytnout určitý typ služeb. Ve svých obchodněprávních vztazích využívá podnikatel Václav Vedral pouze smlouvu o dílo²⁴. V případě sepsání smlouvy o dílo si podnikatel Václava Vedrala nechává proplácet měsíční daňové doklady za aktuálně provedené práce, přičemž celková cena za

²⁴ Právní úprava smlouvy o dílo je obsažena v § 2586 až 2635 NOZ. Zdroj:

<http://www.vzorovedokumenty.cz/vzor-smlouva-o-dilo-vyhodnejši-pro-objednatele-uniqueidg>

dílo mu je proplacena na základě daňového dokladu až po předání a převzetí díla. Smlouva je sepisována v případech, že se jedná o zakázku v hodnotě vyšší než 500.000 Kč. V případech zakázek nižších než je 500.000 Kč., bývají smlouvy sepisovány pouze na žádost odběratele. Ostatní smlouvy, jako je např. kupní smlouva, či rozhodčí smlouva se nesepisují. Dále je nevyužit zajišťovací institut a to: rozhodčí doložka.

Jedná-li se o nové odběratele je po nich vyžadována záloha. Pokud nový odběratel splní řádně všechny své závazky vůči podnikateli, je k němu v rámci dalších obchodních vztahů přístupováno jako k odběrateli stálému, tedy se stává z pohledu pana Vedrala bonitní. Od odběratelů stálých (bonitních) zálohy inkasovány nejsou. Výše záloh není nijak striktně stanovena, vždy se jedná o finanční částku určenou dohodou smluvních stran. Doba splatnosti pohledávek je taktéž individuální. Pohybuje se v rozmezí 13 - 45 dní ode dne doručení daňového dokladu odběrateli.

Pro případ prodlení se zaplacením sjednané ceny zakázky je ve smlouvách sjednána smluvní pokuta ve výši 0,05 % z nezaplacené částky za každý den prodlení (viz. Kapitola 2.1).

Smlouvy uzavírané mezi podnikatelem a odběratelem nemívají jednotnou formu.

Dle vzájemné dohody je v některých případech smlouva dodána podnikatelem Václavem Vedralem, v dalších případech je zpracována a dodána odběratelem. Smlouvy, které jsou zpracovány podnikatelem, nebývají sepisovány právníkem. Služby právníka jsou využity pouze u zakázek, jejichž hodnota převyšuje 1.000.000 Kč. Jak již bylo uvedeno, většina nových odběratelů nebývá dostatečně prověřena, protože podnikatel informace o potencionálních odběratelích získává od subjektů, se kterými již spolupracoval a které měly s daným odběratelem osobní zkušenosti. Podle mého názoru se mohou takto získané informace od reality více či méně odklánět a tudíž je nelze považovat za důvěryhodné.

Jednotný systém vymáhání pohledávek po splatnosti podnikateli také chybí.

Třídí pohledávky na pohledávky běžné a pohledávky po splatnosti. Pohledávky po splatnosti s dobou splatnosti 0 - 30 dní, 31 - 60 dní, 61 - 90 dní a 91 dní a více.

Od klienta Václava Vedrala byly získány hodnoty jeho firmy týkající se krátkodobých pohledávek z obchodních vztahů, zásob, krátkodobých závazků z obchodních vztahů a

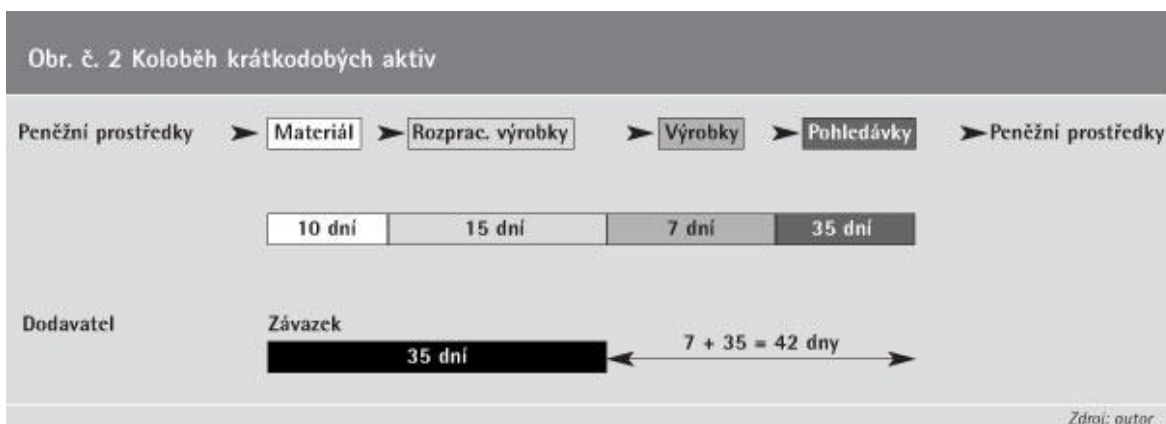
tržeb. Na základě těchto se následně vypočítaly doby obrátů, WCAP²⁵ počítaný na počet dnů a WCAP počítaný na objem.

- 1) Doba obratu zásob = (zásoby/tržby) * 360
- 2) Doba obratu pohledávek = (pohledávky/tržby) * 360
- 3) Doba obratu závazků = (závazky/tržby) * 360
- 4) WCAP (počet dnů) = doba obratu zásob + doba obratu pohledávek – doba obratu závazků
- 5) WCAP (objem) = pohledávky + zásoby – tržby

V tabulce č. 2: *Klasifikace pohledávek po splatnosti v letech 2008 – 2013* bylo použito pět jednoduchých vzorců, které nám pomůžou při výběru vhodného financování pro klienta.

WCAP, česky pracovní kapitál je poměrně hezky vyobrazen na tabulce č. 1: *Koloběh krátkodobých aktiv*.

Tabulka č1: *Koloběh krátkodobých aktiv*

Zdroj: http://ihned.cz/c3-31706970-000000_d-31706970-000000_d-31706970-venuujme-pozornost-pracovnimu-kapitalu

Koncem každého měsíce je podnikatelem zajištěn seznam nesplacených pohledávek a na základě tohoto seznamu jsou telefonicky kontaktováni jednotliví dlužníci. Upomínky zasílány nejsou. Dle názoru podnikatele většina dlužníků dlužné částky ve výsledku uhradí.

Služeb právníka bylo za dobu podnikání Václava Vedrala využito pouze

²⁵ Working capital – pracovní kapitál, dále jen WCAP

tříkrát - jednou v souvislosti s vymáháním pohledávky soudem, dvakrát při konzultaci ohledně sepsání smlouvy o dílo. Pohledávka, která byla soudně vymáhána, byla následně po ukončení řízení podnikateli dlužníkem proplacena. I přesto, s ohledem na dobu trvání řízení, by podnikatel Václav Vedral upřednostnil rychlejší způsob vymáhání pohledávek.

3.3.1 Klasifikace pohledávek po splatnosti v letech 2008 – 2013

Kvartál	Krátkodobé pohledávky z obchodních vztahů	Zásoby	Krátkodobé závazky z obchodních vztahů	Tržby	Doba obratu zásob	Doba obratu pohledávek	Doba obratu závazků	WCAP (počet dnů)	WCAP (objem)
1. kvartál 2008	13837	6055	17662	61122	36	81	104	13	2229
2. kvartál 2008	13816	6902	16832	59313	42	84	102	24	3885
3. kvartál 2008	15823	7176	18625	64025	40	89	105	25	4374
4. kvartál 2008	15621	5837	18348	64311	33	87	103	17	3109
1. kvartál 2009	19037	5845	18952	58064	36	118	118	37	5930
2. kvartál 2009	19302	6612	18893	47066	51	148	145	54	7020
3. kvartál 2009	24030	7066	19836	53065	48	163	135	76	11259
4. kvartál 2009	23736	5521	20133	51251	39	167	141	64	9124
1. kvartál 2010	22036	6131	17645	49313	45	161	129	77	10523
2. kvartál 2010	21330	6879	17136	45309	55	169	136	88	11073
3. kvartál 2010	22337	6827	18362	47066	52	171	140	83	10802
4. kvartál 2010	22178	5975	18217	50098	43	159	131	71	9937
1. kvartál 2011	21090	5978	17726	48006	45	158	133	70	9341
2. kvartál 2011	20737	6678	17236	44726	54	167	139	82	10179
3. kvartál 2011	22363	6622	17699	44866	53	179	142	91	11286
4. kvartál 2011	22289	6015	17262	50124	43	160	124	79	11042
1. kvartál 2012	21579	5702	16502	53058	39	146	112	73	10779
2. kvartál 2012	22093	7236	17520	54031	48	147	117	79	11809
3. kvartál 2012	23393	7356	18322	59791	44	141	110	75	12428
4. kvartál 2012	23662	6276	18920	61925	36	138	110	64	11018
1. kvartál 2013	22735	6321	18502	69179	33	118	96	55	10555
2. kvartál 2013	23402	7569	19132	73653	37	114	94	58	11839
3. kvartál 2013	24394	7698	20133	75790	37	116	96	57	11959
4. kvartál 2013	24821	6239	20533	73984	30	121	100	51	10528

Tabulka č. 2 Klasifikace pohledávek po splatnosti v letech 2008 – 2013

Zdroj: vlastní konstrukce

V tabulce č. 2 *Klasifikace pohledávek po splatnosti*, + Grafu č. 1 *Vývoj pohledávek 2008 - 2013*, uvedeném na následující straně, jsou zachyceny celkové hodnoty pohledávek po splatnosti v jednotlivých kvartálech roku 2008, 2009, 2009, 2010, 2011, 2012 a 2013. Částky jsou uvedeny v tisících.

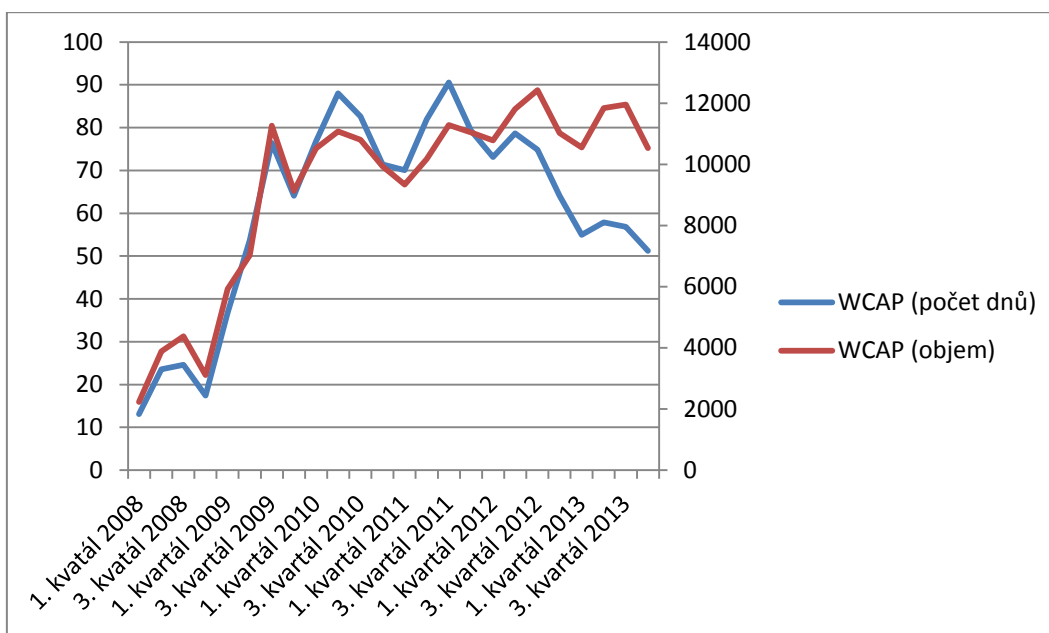
V jednotlivých kvartálech roku 2008 a 2009 se celková výše pohledávek po splatnosti

pohybovala v rozmezí 13.837 Kč – 23.736Kč. Rok 2011 byly pohledávky po splatnosti v jednotlivých kvartálech v rozmezí 21.090. Kč – 22.289. Kč. V následujících letech pohledávky po splatnosti opět přibývaly. Jejich hodnoty za jednotlivé měsíce roku 2012 kolísaly mezi 22.289 Kč - 23.662 Kč a roku 2013 mezi 22.735 Kč – 24.821 Kč.

Jak je vidno, splatnost faktur u pohledávek i závazků je v tomto případě 35 dní. Problém je, že podnikatelský cyklus včetně prodeje a získání peněz z pohledávek, trvá mnohem déle (72 dní). Vzniká tedy časový nesoulad mezi tím, kdy musí firma zaplatit dodavateli za nákup zásob a tím, kdy inkasuje peníze od odběratelů za prodej výrobků. Tuto dobu, během které firma čeká na úhradu pohledávek, musí firma překlenout a fungovat pomocí finančních zdrojů v provozu – pomocí WCAP.

V případě pana Vedrala se toto rozmezí pohybuje mezi 13 a 91 dny v objemu 2 229 do 12 428 tisíc Kč.

Graf č:1 Vývoj pohledávek 2008 - 2013

Zdroj:vlastní konstrukce

Dle našich dat je vidno, že se situace zhoršuje zhruba počátkem roku 2009. Pan Vedral podniká v oboru spjatým se stavebnictvím a to se kvůli finanční krizi dostalo počínaje rokem 2008 do útlumu. V Evropě <http://www.euroconstruct.cz/?p=459> , ale třeba i ve

Spojených státech krizí stavebnictví značně trpělo. Naopak v Číně se stavebnictví dařilo, což potvrzuje i celková spotřeba mědi, která v daném období narůstá, byť klesá v Evropě a USA (<http://www.masangroup.com/static/uploads/block/somerly-report-en-6.pdf> , <http://www.creditwritedowns.com/2008/10/us-dollar-rising-dramatically.html>).

Útlum, alespoň co do počtu dnů se zdá, že přichází na začátku roku 2012 (Graf č. 1 *Vývoj pohledávek 2008 - 2013*). V každém případě by měl ale klient využít nějakého financování, protože financování vlastními prostředky bývá zpravidla dražší. Pan Vedral by totiž peníze, které na vyplnění pracovního kapitálu použil, mohl aplikovat mnohem účelněji a vytvořit si mnohem větší procento výnosů, než kolik dá za úvěrování od bankovní instituce.

Doby obrátů a pracovní kapitál byly vypočteny proto, abychom alespoň částečně specifikovali situaci klienta a zúžili možnosti nabídky produktů. Klient evidentně nepotřebuje investiční úvěr, ale profinancovat provozní potřeby. Peníze chce „točit“, každý kvartál je schopný splatit ten předchozí, bude li poskytnuta potřebná výše peněz. Ta by v ideálním případě měla dosahovat 12 428tisíc Kč, nicméně klient nepočítá dle jeho slov s tím, že by tak velký objem prostředků byl potřeba i do budoucna a bude chtít financování v rozmezí 8 -10 miliónů korun českých. Ke zbytku v případě nutnosti použije vlastní zdroje.

Klient neposkytl další čísla z výkazů, předpokládáme ale, že požadavky bank splňuje. Navíc kompletní finanční analýza by byla pro předmět této práce irelevantní.

4. Následné alternativy řešení v praxi

V následující části diplomové práce budou podnikateli Vedralovi navrženy postupy, jakými lze v jeho případě dosáhnout zefektivnění vymáhání pohledávek po splatnosti a jejich dostatečného zajištění. Dále bude pojednáno o prevenci vzniku pohledávek po splatnosti. Taktéž budou učiněny návrhy opatření, které by vzniku těchto pohledávek alespoň částečně zamezili.

V posledním bodě této kapitoly bude navrženo řešení finanční situace, kdy si pan Vedral zvolí možnost financování.

4.1 Předcházení vzniku pohledávek které jsou po splatnosti

Prevence vzniku pohledávek po splatnosti je velice důležitá. Smlouvy by měly mít dobrý právní základ. Právo přeje připraveným (NOZ), pokud se bude postupovat tímto způsobem, vyhne se daný subjekt tomu, aby o svá práva nepřišel. *“Je mnohem lepší problémům předcházet, než je následně řešit“* (Mirandová Lucie, 2011).

4.1.1 Důsledné prověření solventnosti nového odběratele

Jednou z možností, jak si ověřit nového odběratele, je nahlédnutí do oficiálního serveru českého soudnictví²⁶, oddělení Obchodní rejstřík. Informace v něm zveřejněné jsou zdarma zpřístupněné široké veřejnosti. Jejich zpracování je velice přehledné a ovladatelnost jednotlivých prvků webových stránek skutečně jednoduchá.

Justice je velice dobrý portál pro získání prvotních a oficiálních informací o podnikatelském subjektu. Zadáte li jméno společnosti nebo identifikační číslo, dostanete se rázem k veřejným informacím o dané firmě. Je nutno říci, že zde nenajdete osoby samostatně výdělečně činné, pro ty je doporučován spíše server Ares, o kterém bude napsáno několik řádků později. Každopádně o firmách s ručeným omezeným, Akciových společnostech, ale například i Spolcích zde najde uživatel velmi užitečné informace – například datum založení společnosti, její sídlo, předmět podnikání, či statutární orgán nebo informaci, zda není firma v likvidaci. Dále si zde lze stáhnout dokumentaci k subjektu – Výpis z obchodního rejstříku (u firem s. r. o a A. S. vždy k dispozici), případně stanovy, nebo jiné listiny, které uzná společnost za vhodné. Pozitivní zpráva je ta, že ještě

²⁶ www.justice.cz

nedávno byla potřeba v bankách při žádosti o úvěr často ověřená kopie výpisu z OR, nyní již dostačuje výpis stažený právě z justice.cz, protože se bere jako oficiální zdroj a některé banky byly tudíž nuceny změnit svojí metodiku, aby nebyly touto cestou u klienta znevýhodněny.

Administrativní registr ekonomických subjektů²⁷ (ARES) je informační systém, který umožňuje vyhledávání nad ekonomickými subjekty registrovanými v České republice. Zprostředkovává zobrazení údajů vedených v jednotlivých registrech státní správy, ze kterých čerpá data (tzv. zdrojové registry). Zdroj: <http://www.info.mfcr.cz/ares/ares.html.cz>. Lze zde vyhledat i informace o osobách samostatně výdělečně činných, případně vyhledávat společnosti dle fyzických osob působících v jejich vedení. Další informace lze nalézt v centrálním registru dlužníků²⁸ Už podle názvu lze poznat, že zde uživatel nalezne informace o osobách a organizacích, které jsou po splatnosti se svými závazky. Smyslem je pomoci bankám, ale i firmám prověřit solventnost potenciálních klientů a předejít tak možnému defaultu při navázání obchodního vztahu. Nevýhodou je, že služby v CERD registru dlužníků zůstávají zpoplatněné²⁹.

Srovnání jednotlivých variant prověření solventnosti nového odběratele

Z ekonomického hlediska představuje pro podnikatele nejmenší náklad zajištění informací o novém odběrateli z registru Obchodního rejstříku nebo ze serveru ARES. Informace zveřejněné na těchto portálech jsou zdarma přístupné široké veřejnosti. Oproti předešlým serverům je získávání informací ze systému CERD zpoplatněno. Ceník určený pro podnikatele je uveden níže:³⁰

- a) *tarif **Kredit**: Kreditní systém s cenou 50,-Kč za každé hledání v databázích CERD + 50,-Kč za každý vklad dlužníka (Nabití kreditu činí min. 1000,-Kč)*
- b) *tarif **Basic**: Přístup na 1 rok formou splátek 1500,-Kč/1 měsíc*
- c) *tarif **Full**: Přístup na 1 rok 10.000,-Kč/ 1 rok*

²⁷ Dále jen ARES

²⁸ Dále jen CERD

²⁹ <http://www.centralniregistrdluzniku.cz/>.

³⁰ <http://www.centralniregistrdluzniku.cz/doc/pricelist.htm>

- d) **tarif Promo:** Přístup na 1 rok 3.000,-Kč / 1 rok s povinností umístění loga CERD na své www stránky.
- e) **tarif Reciprocal:** Přístup na 1 rok 2.000,-Kč s povinností vkladu všech dlužníků s platbou po splatnosti delší než 30 dní.

Ceníky těchto společností není většinou veřejně dostupný, ale vzhledem k tomu, že se jedná o služby vytvářené dle konkrétního požadavku cílového zákazníka, lze u nich očekávat vyšší ceny, než za jaké si může podnikatelský subjekt zakoupit přístup do Centrálního registru dlužníků.

4.1.2 Uzavření smlouvy

Kvalitně zpracovaná smlouva je jedním ze základních předpokladů pro bezproblémové vymáhání pohledávky. Pan Vedral nepoužívá smlouvy, které by byly vyhotoveny právníkem, a tím je poskytnut prostor formálním chybám, či nedostatkům, kterých mohou potencionální dlužníci využít. Pro zvýšení šance úspěchu jak při soudním řízení, tak i při vymáhání pohledávek mimosoudní cestou, bych podnikateli doporučila přepracování smluv za asistence právníka. Ceníky služeb jednotlivých právníků či advokátních kanceláří se navzájem mohou lišit. Konkrétně se jedná o smlouvu o dílo podle NOZ. Myslím, že by bylo velkým přínosem pro následné smluvní úpravy využít rady odborníků. Cena porady se odvíjí od náročnosti případu a pohybuje se v rozmezí 500 – 1.000 Kč za hodinu. Dále bych doporučoval sepisovat smlouvu u všech zakázek, nejen u těch, které překračují hodnotu 500.000 Kč. Lze tím předejít obtížím, které souvisejí s následným vymáháním pohledávky. Podnikatel Václav Vedral s odběrateli sepisuje pouze jeden typ smluv, a to smlouvu o dílo.

Doba splatnosti pohledávky se u podnikatele Václava Vedrala pohybuje v rozmezí 15 - 45 dní ode dne doručení daňového dokladu odběrateli.

V nejlepším případě bych doporučil snížení doby splatnosti na maximální hranici 15 dní a tím zkrátila interval, čekání na uhrazení závazků. Což je dle slov pana Vedrala téměř nemožné. K takovému kroku ovšem dle jeho názoru přistoupit nelze. Podnikatel se u této změny obává ztráty stávajících zákazníků.

Do každé smlouvy by měl být začleněn určitý zajišťovací instrument. Smlouva o dílo, byla sepsána na základě domluvy podnikatele Václava Vedrala s odběratelem. Byl do ní zanesen následující zajišťovací instrument – smluvní pokuta ve výši 0,05 % z

nezaplacené částky za každý den prodlení. Dále připadá v úvahu využití i jiného zajišťovacího instrumentu – zálohy. Tu by bylo vhodné inkasovat jak od nových, tak i od stávajících odběratelů. U nových odběratelů bych považoval za vhodnou zálohu v rozmezí 30 - 50 % celkové hodnoty pohledávky, dle osobního úsudku pana Vedrala. U odběratelů stálých by se záloha měla dle mého názoru pohybovat v rozmezí 8 – 22 % z celkové hodnoty pohledávky.

Srovnání jednotlivých variant zajištění pohledávek

V současné době podnikatel Václava Vedrala využívá z možností zajištění pohledávek pouze smluvní pokutu a inkasování zálohy, proto bylo navrženo také sjednání rozhodčí doložky s novými odběrateli.

Dále bych podnikateli Vedralovi doporučoval využití služeb podnikatelských subjektů poskytujících odkup krátkodobých pohledávek – faktoring; vzhledem k tomu, že se hodnota krátkodobých pohledávek u podnikatele pohybuje v rozmezí 80 – 85 % celkové hodnoty pohledávek po splatnosti. Poplatky, které jsou spojeny s poskytnutím faktoringu, a postupy, které je nutné při jeho zřízení dodržet, se u jednotlivých podnikatelských subjektů nabízejících tuto službu mohou lišit.

Tuzemský Faktoring představuje odkup, financování, správu a inkaso krátkodobých pohledávek, které vznikly na základě dodávek zboží či služeb tuzemským odběratelům. Zboží je dodáváno s odloženou splatností až 180 dnů na bázi volného dodavatelského úvěru.

Tuzemský regresní Faktoring, tj. se zpětným postihem na klienta, což znamená, že Faktoringová společnost u této metody zálohově financuje pohledávky před splatností a po dobu tzv. regresní lhůty, kdy rovněž upomínkuje a vymáhá plnění po odběrateli. Po uplynutí regresní lhůty faktor navrácí pohledávku zpět dodavateli k obchodnímu řešení. Regresní metoda je doporučována především v případech, kdy dodavatel s odběrateli dlouhodobě spolupracuje, a neexistují obavy ze zhoršení platební morálky.

Bezregresního Faktoringu s pojištěním. Bezregresní Faktoring integruje výhody financování, správy pohledávek a převzetí rizika platební neschopnosti nebo nevěle odběratele. Dodavatel kromě nevratného financování získá i pojištění pohledávek nebo

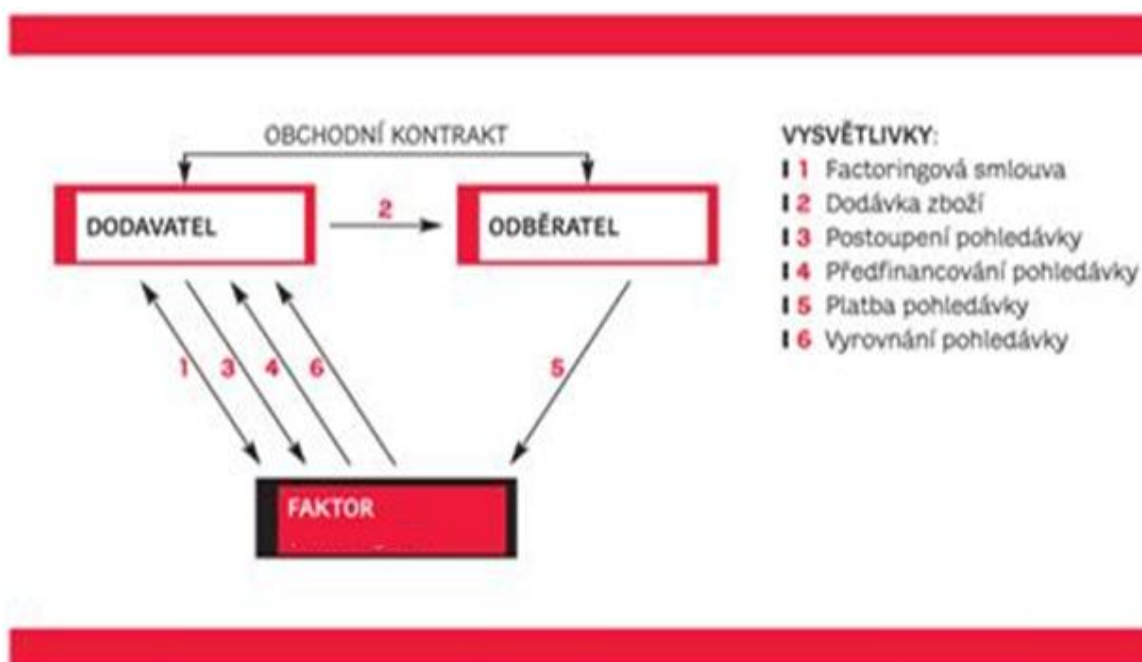
garanci, že Faktoringová firma přebírá rizika a náklady na vymáhání pohledávek, obvykle do výše 85 % z jejich hodnoty. Bezregresní metoda je přirozeně dražší. Je vhodná pro dodavatele, kteří chtějí při dodávkách vyřešit i potenciální problémy s insolvenčí odběratelů. Výhodou tohoto typu Faktoringu je skutečnost, že veškerá jednání s pojišťovnou včetně stanovování pojistných limitů a hlášení o hrozbě pojistné události vyřizuje Faktoring XxX.

Pojištění se vztahuje výhradně na případy platební neschopnosti tuzemského odběratele. V případě pojistné události je klientovi vyplaceno 85 s hodnoty pohledávky, 15 % představuje spoluúčast klienta na pojistné události.

Princip Tuzemského faktoringu

- a). Faktoring XxX uzavírá s dodavatelem smlouvu o tuzemském Faktoringu.
- b). Dodavatel dodává zboží odběrateli spolu s fakturou, která obsahuje cesní klausuli (postupní doložku) informující odběratele, že daná pohledávka je postoupena na společnost Faktoring XxX.
- c). Dodavatel postupuje pohledávku společnosti Faktoring XxX (dodavatel má možnost elektronického postupování pohledávek).
- d). Faktoring XxX vyplácí dodavateli tzv. předfinancování zpravidla ve výši 70-90 % hodnoty pohledávky.
- e). Odběratel hradí pohledávku v plné výši na účet společnosti Faktoring XxX.
- f). Po obdržení platby je provedeno vyúčtování pohledávky s dodavatelem.

Graf č: 2 Princip tuzemského faktoringu bankovního domu

Zdroj: http://www.bibbyfinancialservices.cz/Produkty-a-sluzby/Produkty-a-sluzby/Provozni_financovani

Výhody Tuzemského faktoringu

zvýšení konkurenceschopnosti možností dodávat zboží se splatností zpravidla do 90 dnů (ojediněle do 180 dnů) tj. prodloužením splatnosti faktur. Je zde možnost okamžitě čerpat finanční prostředky v měně pohledávky, zpravidla 70-90 % její nominální hodnoty. Rozšíření objemu prodeje zboží prostřednictvím financování bez obvyklého zajištění vyžadovaného bankami zpřesnění plánování a stabilizace cash flow.

Náklady spojené s Tuzemského faktoringu

- a) Faktoringový poplatek: Zahrnuje poplatek za náklady spojené s administrativním zpracováním postoupených pohledávek, za správu, inkaso a případné pojištění těchto pohledávek. Běžně se pohybuje v rozmezí 0,3-1,0 % z hodnoty-pohledávky.

V případě bezregresního Faktoringu může být cena navýšena o pojistné

- b) Úrok: Úročeny jsou poskytnuté zálohy za postoupené pohledávky sazbou na úrovni sazeb krátkodobých bankovních úvěrů.

4.2 Vymáhání pohledávek po splatnosti mimosoudní cestou

V současné době nemá podnikatel Václav Vedral žádný plán týkající se vymáhání pohledávek po splatnosti. V případě vzniku pohledávek po splatnosti podnikatel nezasílá tištěné upomínky, jelikož se domnívá, že jde o zbytečně vynaložené finance. Jednorázová suma vynaložená právě na tento účel by se však brzy vrátila. Dlužníci jsou namísto toho kontaktováni pouze prostřednictvím telefonu, či textové zprávy. Dle subjektivního názoru podnikatele Václava Vedrala většina z dlužníků své pohledávky dříve, či později uhradí.

Evidence dlužníků a pohledávek po splatnosti

Podnikatel by měl vést detailní evidenci všech dlužníků a pohledávek po splatnosti. Tato evidence by měla být průběžně aktualizována, aby měl podnikatel vždy k dispozici aktuální stav pohledávek po splatnosti. Do této evidence by měly být zaznamenány také okolnosti a příčiny vzniku pohledávky. Také způsob jejího zajištění a v neposlední řadě jejího vymáhání. Podnikatel tím dostane možnost hodnotit efektivitu zajišťovacích instrumentů a vliv okolností na vznik pohledávky po splatnosti.

Bylo by vhodné brát v potaz společné rysy pohledávek po splatnosti a dlužníků. Na základě těchto informací by bylo možné nalézt případné překážky v komunikaci, toku informací či nedostatečném zajištění pohledávek a zasadit se o jejich postupnou eliminaci. Finance vynaložené a spojené s návrhem a tvorbou databází jsou u různých firem jiné. Tuto evidenci by vedl pracovník, který má na starosti účetnictví a mzdy v rámci standardní pracovní doby, a to z toho důvodu, že již v současné době zajišťuje komunikaci s dlužníky.

Platba předem u odběratelů, u kterých se opakovaně vyskytli pohledávky po splatnosti

„Pokud si podnikatel na základě předešlých zkušeností není jistý tím, zda mu

odběratel pohledávku včas uhradí, mohl by si stanovit platbu předem. Většinu odběratelů není příjemné hradit služby či zboží před jejich poskytnutím, a proto by platba předem mohla přispět k zlepšení platební morálky odběratele. Platba předem s sebou ovšem nese i značné riziko. Někteří z odběratelů pravděpodobně přejdou ke konkurenci, která platbu předem nevyžaduje“. (Mirandová Lucie, 2011)

Zasílání upomínek

Podnikatel by měl stanovit jasný postup vymáhání pohledávek po splatnosti. V případě, že je pohledávka po splatnosti 1 - 3 dny, je vhodné dlužníka telefonicky kontaktovat a zjistit, zda mu byla faktura doručena. Pokud žádnou neobdržel, je nezbytné potřebné dokumenty zaslat znovu. Když však ani do následujících 7 dnů dlužník dlužnou částku neuhradí, měla by mu být zaslána první upomínka. Druhou upomínku bych doporučoval zasílat v době, kdy je pohledávka po splatnosti více jak 30 dní a třetí upomínku po překročení splatnosti o 45 dnů. V poslední upomínce by měl být kladen důraz na to, že se jedná o poslední upomínku před zahájením vymáhání dané pohledávky soudní či mimosoudní cestou. Dlužníka by tato upomínka měla upozornit na vážnost celé situace. Měly by být zasílány doporučeně s takzvanou dodejkou, aby měl odesílatel doklad o odeslání v daném termínu. Náklady zaslání jedné upomínky prostřednictvím České pošty jsou:

- a) Zaslání doporučené zásilky do 50 g: 26 Kč,
- b) Dodejka: 10 Kč,
- c) Dodání do vlastních rukou: 6 Kč,
- d) Dodání do vlastních rukou výhradně jen adresáta: 6 Kč.³¹

Splátkový kalendář

Splátkový kalendář lze sepsat s dlužníkem, jehož finanční situace není příznivá a tudíž není sto dostát svým závazkům - pohledávky po splatnosti.

³¹ www.ceskaposta.cz

Splátkovým kalendářem je mu dána možnost úhrady závazku formou předem stanovených splátek (nejčastěji jsou nastaveny měsíčně). Pokud se smluvně sjedná ztráta výhody splátek a dlužník termíny splátek nedodrží, může po něm být požadována úhrada celé nesplacené hodnoty pohledávky v jednom termínu.

Postoupení pohledávky

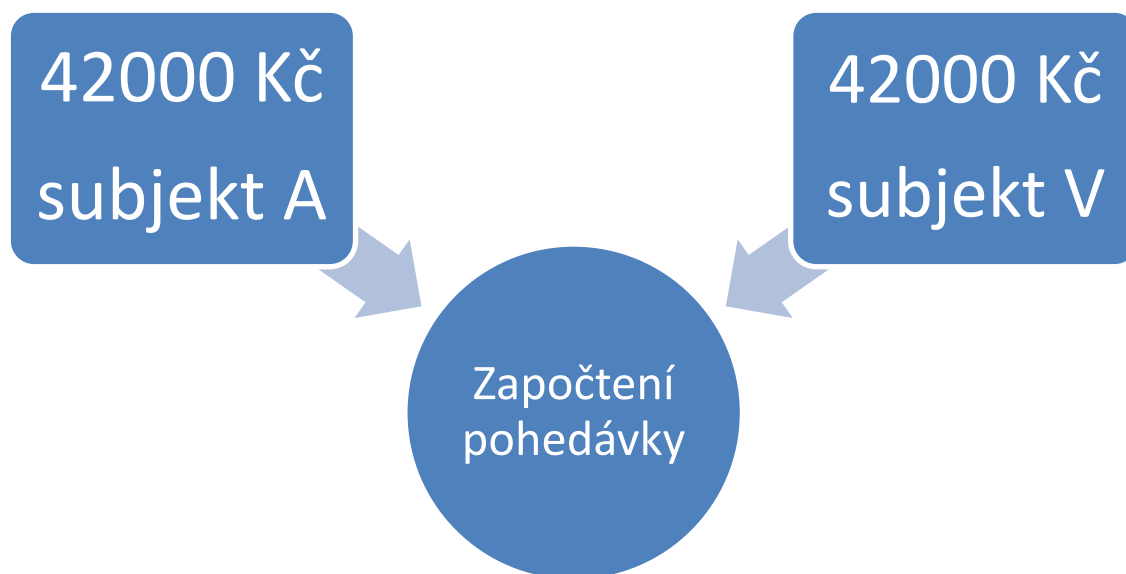
Postoupení pohledávky patří mezi jeden ze základních způsobů vymáhání nedobytné pohledávky a je dle mého názoru řadou podnikatelů využito. Jeho bližší charakteristika je uvedena v kapitole 2.4 této diplomové práce. Domnívám se, že velkou výhodou postoupení pohledávky je její okamžité peněžité plnění. Po sepsání smlouvy o postoupení pohledávky je postupitel povinen oznámit postoupení pohledávky dlužníkovi, a to bez zbytečných odkladů.

Započtení pohledávky

„NOZ vymezuje podmínky, postup a následky započtení v ustanoveních § 1982 – 1991, kdy vychází ze stávající úpravy obsažené v současném občanském i obchodním zákoníku, kterou doplňuje o prvky ze zahraničních občanských zákoníků (zejména rakouského, německého a québeckého). NOZ setrvává u dvou způsobů započtení, a sice započtení jednostranným prohlášením nebo dohodou“. (Justice, 2014)

Pro upřesnění níže uvedeného paragrafu uvádím konkrétní příklad: Podnikatel Václav Vedral (subjekt V) dluží jinému podnikateli (subjektu A). Výše jeho pohledávky oproti tomuto subjektu A je 42.000 Kč. Podnikatelskému subjektu A byly v minulém měsíci podnikatelem Václavem Vedralem poskytnuty výrobky ve shodné výši tj. 42.000 Kč. Pohledávky je možné navzájem započítat na základě dohody o započtení pohledávky.

Obrazec: *Započtení pohledávky*

Zdroj: *vlastní konstrukce*

Inkasní agentury

Jednou z možností vymáhání pohledávek je využití služeb inkasní agentury. Jejich služby bych doporučil využít v případě, kdy je podnikatel časově vytížen natolik, že se vymáhání pohledávek po splatnosti nemůže věnovat osobně.

Výhodou inkasní agentury je fakt, že před ní dlužníci mají větší respekt. Inkasní agentura je lépe technicky zajištěná a zaměstnává kvalifikovaný zaměstnanec, to vede k tomu, že mají dlužníci obavy a raději pohledávku uhradí.

Ceníky inkasních agentur na internetu z převážné většiny zveřejňovány nejsou, proto nemohu ohodnotit využívání služeb inkasních agentur z ekonomického hlediska.

4.3 Soudní vymáhání pohledávky

Vymáhání pohledávek po splatnosti soudní cestou by podnikatel Václav Vedral vzal v potaz jako poslední možnost, jak danou situaci řešit. Vzhledem k tomu, že se jedná o časově velice zdlouhavý proces. Pan Vedral tuto variantu využil pouze párkrát a snaží se ji (pokud je to alespoň trochu možné) vyhnout.

4.4 Rozhodčí řízení

Z časového hlediska bych podnikateli doporučila sjednání rozhodčí smlouvy nebo rozhodčí doložky“ *Na základě této smlouvy nebo doložky je podnikatel oprávněn pohledávku vymáhat u rozhodčího soudu nebo rozhodce. Rozhodčí řízení je mnohem kratší než řízení soudní (probíhá v rámci několika měsíců), tudíž i náklady s ním spojené dosahují nižších hodnot“* (Mirandová Lucie, 2011)

Náklady rozhodčího řízení jsou stanoveny následovně:“ *Odměna rozhodci: 2,5 % hodnoty sporu; minimálně 7.000 Kč, maximálně*

1.000.000 Kč, Odměna rozhodci, pokud je hodnota sporu neznámá: odměna rozhodci 10.000 Kč za jeden úkon, Odměna prostředníka: minimálně 3.000 Kč za každou započatou hodinu pracovní činnosti, Paušální náhrada administrativně – správních nákladů: 0,25 % z hodnoty sporu, minimálně 700 Kč, Odměny soudním znalcům, tlumočnickům a obdobným činností“.

(Asociace rozhodců České republiky , 2014)³²

4.5 Vykonávací řízení

Pokud smlouva, kterou podnikatel s odběratelem sepsal, rozhodčí doložku neobsahuje, doporučila bych v případě vzniku pohledávky po splatnosti nebo neplnění povinností uložených v rozhodčím nález, sjednání poskytnutí právních služeb.

V obou těchto případech lze následně přikročit k vymáhání pohledávky, a to buď vykonávacím řízením dle OSŘ nebo exekucí dle EŘ (viz. Kapitola 1.6.8).

„Po podání žaloby místně příslušnému soudu, vyličení rozhodných skutečností, dodání důkazů a žalobního petitu může být zahájeno nalézací řízení. To je ukončeno vydáním rozsudku. V případě, že dlužník povinnost uloženou soudem neplní, přechází na základě návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí k řízení vykonávacímu. Podnikatel

³² www.arcr.cz

Sobě sám vybere, zda upřednostní výkon rozhodnutí exekucí dle EŘ nebo vykonávacím řízením dle OSŘ.“ (Mirandová Lucie, 2011)

Pokud by byl akceptován výkon rozhodnutí dle EŘ, musí podat na místě návrh a to věcně příslušnému soudu, nebo exekutorovi.

Způsob jak bude exekuce pokračovat, si zvolí sám exekutor.

Nejslabší stránkou soudního vymáhání pohledávek po splatnosti je především jeho zdlouhavost, komplikovanost a vysoké náklady s ním spojené.

5. Možnosti financování

Malé banky často s firemní klientelou neumí pracovat a nenabízejí dostatečný počet produktů k pokrytí všech potřeb. Fakt je ten, že cílí spíše na fyzické osoby, ať už se jedná o spoření, financování, nebo další služby. Strategie těchto finančních domů jsou různé. Každá z nových malých bank volí jinou strategii k akvizici nových klientů- Air bank sází od počátku na silnou reklamní kampaň a pozvolné přidávání produktů do svého portfolia, naopak například Equa bank byla schopna již od jejího počátku nabídnout klientům vysoké procento oblíbených bankovních produktů pro občany (<http://www.mesec.cz/clanky/nizkonakladove-banky-zmenily-trh-i-bez-regulace/>). Jiné banky jako Citibank se z retailového bankovníctví stahují úplně (<http://www.banky.cz/lbbw-se-meni-na-expobank-citi-prodava-retail>) a zbavují se i nekorporátních firem, které začínají u velkých bank na ročním obratu mezi 50-75 milióny Kč.

Náš klient se s obraty pohybuje mezi 40 -50 milióny korun. Tři největší banky na českém trhu co do počtu firemních (30% trhu Komerční banka, 19% ČSOB, 18% Česká spořitelna: <http://blog.creditcheck.cz/2013/05/kb-csob-cs-maji-dohromady-vice.html>) nabízejí podobné produkty jak pro segment se zmíněným obratem, tak pro korporátní klientelu. V následující tabulce jsou znázorněny základní produkty financování pro tuto část zákazníků. V reálu se u každé banky tyto produkty samozřejmě jmenují jinak, další parametry se odlišují více či méně. Tabulka ale zhruba vypovídá o možnostech financování nabízených právě těmito peněžními ústavami.

Důležité je zmínit, že banky do určité výše umí půjčovat peníze jak občanům, tak firmám bez doložení příjmů nebo výkazů a to jen na základě historie klienta u dané instituce. Většinou stačí – například proto, že kvůli stáří firmy ještě nedisponují finančními výkazy za předchozí zdaňovací období (které jsou při klasickém úvěrování potřeba), nebo by jim jednoduše peníze po jejich předložení nebyly poskytnuty. Banky tak dávají najevo, že si klienta váží a že jim záleží na vzájemné spolupráci a zároveň získávají další obchodní příležitosti.

Na druhou stranu je tento způsob financování pro peněžní dům více rizikový a tím pádem je z pravidla úroková sazba vyšší. Ta se skládá u každé banky z vnitrobankovní sazby (sazba, za kterou si banky půjčují), marže a rizikových nákladů (náklady, které jsou vynaloženy na krytí defaultu, neboli obchodu, jež není klientem splácen – ať už jde o

prostředky potřebné na jistinu úvěru, nebo samotné vymáhání). Jednotlivé banky si pak mohou přičítat další složky do úrokové sazby. U klientů se zmíněným obratem se sazby při předložení výkazů pohybují mezi 2-7%, na základě historie pak mezi 7-20% (většinou do 12%). Rozdíl je tedy nezanedbatelný, přesto firmy využívají spíše druhou možnost.

5.1 Stanovení sazby

Sazba je ovlivněná celou řadou faktorů. U financování na základě historie se procento snižuje časem, pokud klient banku využívá, provádí v ní svůj platební styk (takzvaně domiciluje). Tímto dochází totiž k vylepšení interního ratingu klienta. Pro výslednou sazbu je velmi důležité, jak vypadají bankovní i nebankovní registry klienta. Bez jeho svolení nemá banka právo do nich nahlížet, nicméně pokud chce klient úvěrovat, v žádosti podepisuje souhlas k jejich prozkoumání. Obsahují li tyto nějaký negativní záznam, neznamená to ihned, že bude obchod zamítnut. Záleží na vážnosti této informace. Každá banka má jinak nastavené schvalovací pravomoci. Existují takové finanční domy, kde může být znatelně vyšší procento úvěrových obchodů než u konkurence schváleno na pobočce, některé banky naopak posílají hodně obchodů na vyšší schvalovací místa. Oboje má svoje pro a proti. Klient samozřejmě bude většinou rád, pokud mu bude poskytnut úvěr bez zbytečných odkladů a otázek, na druhou stranu v případě finanční krize většího měřítka mohou tyto ne zcela správně schválené a zajištěné obchody ohrozit samotnou banku jako instituci. Není to tak dávno, kdy kvůli nedostatečnému ručení u hypotečních úvěrů padl i takový gigant jako Lehman Brothers. Ručení jako takové může mít vliv jak na celkové schválení obchodu, tak na sazbu. Dále existují instituce, které se za vás za nějaký poplatek zaručí. Českomoravská záruční a rozvojová banka například poskytuje krytí až do 70% výše úvěru (<http://www.cmzrb.cz/>).

5.2 Limity úvěrů

U úvěrování bez výkazů je horní hranice daná a neměnná, s výkazy často horní limit neexistuje. Pokud se financuje na základě znalosti klienta, hlavní kritérium pro maximální výši úvěru stanovují obraty na účtu za určité období, přičemž banky většinou do obrátů pro stanovení limitu započítávají bezhotovostní platební styk, ne vklady peněz na pokladně ve

fyzické podobě. Jsou tedy firmy, jimž je vygenerováno bez předložení výkazů například jen 30 000 Kč, ale i firmy, které takto mohou získat prostředky v řádu milionů. Platí pravidlo, že limity bývají vyšší pro krátkodobé financování se splatností do jednoho roku, protože představují pro banky nižší riziko v tom, že se stane ve firmě něco nepředvídatelného, nebo že dojde k razantním změnám na trhu. Také některá zajištění v průběhu času ztrácejí na hodnotě.

5.3 Zajištění úvěru

Úvěry poskytnuté bez výkazů logicky často zajištění potřebují. Ovšem toto záleží na metodice dané banky a schvalovateli úvěru. Stává se, že kreditní karty a povolené debety na podnikatelském účtu být zajištěny nemusí a klasické úvěry na základě historie ano. Přitom sazby u kreditních karet a povolených debetů se pohybují mezi 15-25%, takže firmu paradoxně zatěžují finančně mnohem více. V současné době ovšem i banky, které jsou vnímány jako ty rigidnější, zjednodušují pravidla pro poskytnutí financování už proto, aby se jejich obezřetnost nezměnila ve významnou konkurenční nevýhodu. Navíc aby si finanční domy zachovali současnou marži, musí snižovat sazbu tam, kde to jde, takže právě na složce rizikových nákladů. Ta je totiž již několik let na vysokých hodnotách z důvodu nejistoty ekonomické situace plynoucí z nedávné finanční krize. U tohoto financování požadují banky do určitého objemu obchodu blankosměnku a v čestném prohlášení vyplnění majetku (Fyzická osoba podnikatel³³ vyplňuje majetek jen za fyzickou osobu, ale Společnost s ručením omezeným jak za společnost, tak za fyzickou osobu (jednatel)). Pro bezproblémové schválení je ideální uvést, že je klient majitelem nemovitosti (banka kontroluje pravdivost tvrzení na katastru nemovitostí), hlavně menší firmy a podnikatelé bohužel toto napsat nemohou. Stejně jako nemovitosti na hodnotě v průběhu času neztrácejí například umělecká, ovšem u nich již není úplně jednoduché ověření majitele. Do prohlášení klienti ovšem uvádí i movité věci, vybavení kanceláří (u FOP domácnosti) a další. Dlouhodobý nehmotný majetek jako know-how nebo licence se dá považovat také za jednu z možností, ovšem pokud se firmě přestane dařit, klesá

³³ Dále jen FOP

většinou i hodnota zmíněného majetku. Platí, že čím delší splatnost, tím spíše by klient měl uvádět majetek, který v průběhu času neztrácí na hodnotě.

U úvěrování na výkazy záleží hlavně na tom, jaký majetek vyzjistí od klienta bankovní poradce, jaké řešení navrhne analytik, který dostane případ k vypracování návrhu a jak se k tomuto postaví schvalovatel.

Obecně jsou poměrně bezriziková – a tím pádem vyžadují minimum zajištění – společenství vlastníků jednotek³⁴. V podstatě platí, že čím větší počet jednotek, tím lepší. Máte li totiž v domě 30 různých majitelů bytových jednotek a s jedním bytem se něco stane (majitel přestane přispívat do fondu oprav, zemře, byt prodá...), není problém na potřebnou dobu jeho část příspěvků do fondu oprav (z nichž se klasicky splátky úvěru financují) pokrýt ostatními vlastníky. Někdy banka od klienta nevyžaduje žádné zajištění, někdy například blokaci určité výše finančních prostředků na terminovaném účtu. V ideálním případě dává klient kolem 20 % prostředků nutných k uskutečnění podnikatelského záměru ze svého, nejedná se však o dogma. Banky v současné době umí financovat i 100% účelu, ale klient například čestně prohlásí, že po dobu trvání úvěru se nebude více zadlužovat. Nevýhodou financování SVJ je časová náročnost. Odsouhlasen musí být jak záměr financování, tak samotná smlouva a ke každému tomuto úkonu je potřeba svolání nové schůze. Stanovy SVJ ovšem ve většině případů určují, že schůze musí být ohlášena písemnou formou alespoň 15 dnů dopředu.

Předložení výkazů dává klientům výhodu hlavně, co se týče sazby. Ovšem mohou mít vliv i na zajištění. Pokud analytik pro podnikatelské úvěry posoudí situaci velmi pozitivně, mohou se s klientem dohodnout, že žádná zajištění požadována nebudou. Naopak ale může dojít i k tomu, že finanční dům bude požadovat zajištění v citelně vyšší hodnotě, než bude hodnota úvěru. Možnosti zajištění jsou popsány v tabulce výše.

5.4 Účel úvěru

Klient nemusí nikdy uvádět účel ať už u poskytnutí, nebo u čerpání kreditní karty a povoleného debetu. Prostředky může tudíž použít naprosto na cokoliv. Tato výhoda je ovšem zaplácena vyšší úrokovou sazbou. Oba z těchto produktů mají své pro a proti, které

³⁴ Dále jen SVJ

ovšem nemá smysl zmiňovat. Většinou pak povolený debet má o něco nižší úrokovou sazbu než kreditní karta. Ostatní podnikatelská financování jsou spíše účelová. Vždy je potřeba uvést v žádosti o úvěrování účel, nicméně ne vždy je potřeba předkládat faktury při čerpání. To je například hlavní rozdíl mezi revolvingovým úvěrem a kontokorentem (dále je důležité zmínit i to, že u kontokorentu stejně jako u povoleného debetu není potřeba vytvořit nový úvěrový účet).

5.5 Splatnost, opakované čerpání

Povolené debety na podnikatelském účtu ani kreditní karty žádnou finální splatnost, při které by končila smlouva, nemají. Je potřeba sice hradit měsíční splátku, pokud byl produkt čerpán, ale peníze mohou být používány znovu a znovu. U povoleného debetu musí ovšem klient jednou za určité časové období (většinou 0,5-1 rok) překlopit svůj účet alespoň na den do kladných hodnot.

Splatnost kontokorentu nebo revolvingového úvěru se nejčastěji sjednává na 1 rok s možností bezproblémového prodloužení, dostojí li klient svým závazkům.

Ostatní firemní financování se dělí na krátkodobé (do 1 roku), střednědobé (1-3, případně 5 let) a dlouhodobé. Splatnost u společenství vlastníků jednotek může dosáhnout i 25 let.

Tabulka č:3 *Tabulka produktů bankovního domu*

	Úroková sazba	Účel	Limit	Zajištění	Opakované čerpání	Splatnost	Úvěrový účet
Povolený debet na podnikatelském běžném účtu	pevná	bezúčelový	až 3 000 000 Kč na základě výkazů, až 500 000 Kč na základě historie	ano na základě výkazů, ne na základě historie	ano	180 dní s automatickou prolongací při splnění podmínek	ne
Kreditní karta pro podnikatele	pevná	bezúčelový	až 200 000 Kč	bez zajištění	ano	není	ano
Úvěr na základě historie	individuální	účelový	až 3 000 000 Kč na základě historie	do 2 000 000 Kč blankosměnka	ne	3 roky	ano
Úvěr na základě historie s fixní sazbou	individuální (fixní)	účelový	až 3 000 000 Kč na základě historie	do 2 000 000 Kč blankosměnka	ne	3 roky	ano
Úvěr na provozní a investiční potřeby	individuální	účelový	neomezený, záleží na výkazech	zajištění zástavou nemovitosti, zajištění pohledávkami	ne	do 5 let	ano
Úvěr za účelem překlenutí nedostatku finančních prostředků	individuální	účelový	neomezený, záleží na výkazech	zajištění zástavou nemovitosti, zajištění pohledávkami do 2 mio	ne	1 rok, výjimečně delší splatnost	ano
Revolvingový úvěr	individuální	účelový (klient musí před každým čerpáním žádat banku)	10 000 000 Kč	zajištění zástavou nemovitosti, zajištění pohledávkami, obchodní podíl, (zástava věcí movitých)	ano	zpravidla 1 rok, výjimečně střednědobý. Může být i na dobu neurčitou s možností výpovědi	ano
Factoring	individuální	účelový	neomezený, záleží na výkazech	blankosměnka s avalem	ano	1 rok	ne
Kontokorentní úvěr na dobu určitou i neurčitou	individuální	účelový/neúčelový (měl by být použit na profinancování zásob, krátkodobých pohledávek z obchodního styku, ale klient o čerpání žádat nemusí)	neomezený, záleží na výkazech	do 2 mio blankosměnka, zajištění zástavou nemovitosti, zajištění pohledávkami, obchodní podíl, (zástava věcí	ano	1 rok	ne

Zdroj: *vlastní zpracování*

Dle tabulky „*Tabulka produkty bankovního domu*“ můžeme při znalosti těchto informací nabídnout Revolvingový úvěr, faktoring a kontokorentní úvěr. Zajištění v tabulce je bráno jako doporučené, specialista pro podnikatelské úvěry vyhodnotí, jaké typy zajištění a v jaké výši, budou potřeba. U pana Vedrala by se s největší pravděpodobností jednalo o kombinaci pohledávek a nemovitosti. Ale protože se jedná o úvěr krátkodobý, teoreticky by pro zástavu mohli být použity stroje nebo movitý majetek dlouhodobého charakteru.

Problémem faktoringu je to, že je v jeho klasické podobě (faktoring s postihem / s regresí) cílený na pohledávky, které ještě nejsou po splatnosti a pokud tyto pohledávky faktor (banka) nevymůže do data splatnosti, přecházejí opět na pana Vedrala. Existuje i typ, kde si faktor pohledávky nechává i po datu splatnosti (faktoring bez postihu/bez regrese), ale vyplácí jejímu klientovi jen 60-80% hodnoty pohledávek, takže jde o značně drahý typ financování. Navíc u bankovních domů, které byly zkoumány, je potřeba mít alespoň tři stálé odběratele, které přispívají obratu pana Vedrala alespoň deseti milióny korun, což také neplatí.

Maximální částka revolvingového úvěru je 10 miliónů Kč, což by panu Vedralovi stačilo. U kontokorentního úvěru horní hranici klient řešit nemusí vůbec. Pozitivně určitě může vnímat jednatel fakt, že se u revolvingového úvěru na rozdíl od kontokorentního dá použít za poplatek (až 0,3%, tzn. v našem případě až 30 000Kč <http://www.cmzrb.cz/cenik-sluzeb/bankovni-obchody/m-zaruka>) záruka Českomoravské záruční a rozvojové banky, která je pak schopná krýt až 70% úvěru v případě nesplácení klientem a tímto i snížit úrokovou sazbu. Na druhou stranu u revolvingového financování musí klient o každé čerpání žádat na obchodním místě a tím ztrácet drahocenný čas. Konečné rozhodnutí jsme nechali na panu Vedralovi bez jakéhokoliv doporučení jednoho nebo druhého produktu. Finální možnosti financování jsou velmi podobné a záleží hlavně na tom, jak si klient svůj čas cenní.

V případě pana Vedrala se jednalo o hezký příklad financování s opakovaným čerpáním. Tyto druhy se používají tehdy, blokuje li klientovi doba obratu zásob a pohledávek významně prostředky, které by mohly být použity jinak. Není to tedy pouze nástroj použitý, když pohledávky přesáhnou datum své splatnosti. Jak již bylo zmíněno, peníze, které jsou v procesu blokovány, mohou být využity lépe a úrok, který podnikatel bance zaplatí za revolvingový nebo kontokorentní úvěr bývá většinou výrazně nižší, než zisk získaný použitím prostředků, které by v případě nefinancování představovaly pracovní kapitál.

To, co neumějí výše zmíněné úvěry a co velmi dobře zvládá faktoring, je správa pohledávek. Firma tedy nemusí platit další pracovní pozici, protože správu ve své podstatě

outsourcuje³⁵. Tento produkt umožňuje snížení objemu pohledávek, zlepšení likvidity i stavu finančních ukazatelů. Určitě se jedná o výhodný produkt (minimálně ve verzi s regresí), ale aby byl společnosti umožněn, musí splňovat kritéria dost odlišná od klasických úvěrů. Je vhodný pro firmy, které mají alespoň několik významných stálých odběratelů, chtějí mít cash-flow pojištěné hned od začátku vzniku pohledávky bez toho, aby jejich správu musely řešit.

Podnik si také může vybrat úvěr investiční, provozní nebo na překlenutí finančních prostředků. Poslední zmíněný má stejně jako revolving a kontokorent roční splatnost, i jeho účel může být velmi podobný, nečerpá se ale opakovaně. Investiční a provozní úvěry již mají splatnost výrazně delší. Investiční je většinou postaven takovým způsobem, že klient splácí rovnou jistinu i úroky, protože se počítá s tím, že daná investice (například automobil, stroj, nemovitost) mu ihned po koupi nese prospěch (stroj může zvyšovat produktivitu, budova koupená do osobního vlastnictví odstraní podnikateli nájemné, které do té doby platil). U provozního úvěru často hraří klient v průběhu trvání jen úroky a až na konci celou jistinu. Pokud firma postupuje správně, měla by na konci cyklu získat peníze v hodnotě pořizovaných zásob (příklad výrobní, prodejní firmy) plus marži, která by pokryla ostatní provozní náklady.

Povolený debet nebo kreditní kartu si klient většinou pořizuje „pro jistotu“. Jejich horní limity zdaleka nejsou takové jako u zmíněných způsobů financování, na druhou stranu banky většinou nepožadují žádná zajištění. V podstatě tedy stačí, aby klient měl u banky půlroční historii, čisté registry, obraty a může získat na podnikatelském účtu debet i ve výši půl milionu korun. U kreditní karty navíc funguje bezúročná období (napříč trhem 40-60 dní). Pokud klient splatí čerpanou částku v této době, žádný úrok neplatí. Banka samozřejmě ale doufá v to, že klient toto období překročí a tím si úroky naučtuje. Celkově tyto produkty představují nejčastější formu financování právě z důvodu lepší dostupnosti a

³⁵ outsourcing - Zajišťování části provozu organizace jinou, externí organizací. Je to označení, které vychází ze dvou základních slov: "out" - vnější a "source" - zdroj.

Zdroj: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/outourcing>

variability – kartu i povolený debet lze vlastnit neomezeně, objevují-li se na účtu obraty, o čerpání se nemusí žádat.

U bank, které financování na základě historie poskytují, je v segmentu podnikatele pana Vydrala toto financování nejoblíbenější. Jak již bylo řečeno, možnost nepředložení výkazů je vykoupena vyšší sazbou, ale i samotné schválení trvá kratší dobu a pravda je taková, že se velmi často stává to, že klient má ve výkazech informace značně zkreslující reálnou situaci i proto, aby se vyhnul vyššímu zdanění.

Závěr

První část diplomové práce byla věnována teoretickému výkladu týkajícího se způsobů vzniku, zániku, zajištění pohledávek a možností vymáhání pohledávek. Na pohledávky po splatnosti bylo v této kapitole nahlíženo z právního hlediska.

V kapitole Analýza problému byla provedena analýza pohledávek po splatnosti podnikatele Vedrala. Byl jí potvrzen neustále se navyšující počet neuhrazených závazků. Oproti roku 2008 se v roce 2013 hodnota pohledávek po splatnosti navýšila přibližně o 210 %. Navíc v ní byly popsány základní nedostatky vymáhání pohledávek a s ním úzce související nedostatky zajištění pohledávek podnikatele. S ohledem na prevenci vzniku pohledávek po splatnosti doporučeno důsledné prověřování solventnosti nového odběratele, a to především prostřednictvím Obchodního rejstříku a serverů ARES a CERD. Sepsáním kvalitní smlouvy se daný subjekt může efektivně vyhnout výskytu pohledávek, které jsou po splatnosti déle jak 90 dní. Co se zajištění pohledávek týká, je zjevné, že nejvhodnější způsob, jakým lze u podnikatele Václava Vedrala pohledávky zajistit, je sjednání rozhodčí doložky. Ačkoli se tento způsob může jevit, jako poněkud drastické řešení, je zároveň nejefektivnější. Rozhodčí doložka je alternativa, která by měla být nápomocná všem podobným subjektům, kteří se snaží udržet, či prorazit na tuzemský trh.

Vymáhat pohledávky po splatnosti v rozhodčím řízení, je výrazně kratší proces než vykonávací řízení dle OSŘ a jsou s ním zároveň spojeny nižší náklady. Další způsoby zajištění pohledávek, které byly s panem Vedralem probrány jako možné řešení, byly faktoring a notářský zápis s doložkou přímé vykonatelnosti.

V případě pohledávek po splatnosti, u nichž podnikatel předpokládá, že nebudou dlužníkem proplaceny, může využít možnosti postoupení pohledávek nebo služeb inkasních agentur. Využití služeb těchto inkasních agentur je výhodné především s ohledem na časovou úsporu. Podnikatel se nemusí věnovat zdlouhavému vymáhání pohledávek po splatnosti. Agentury si navíc účtují provizi až v případě úspěšného vymožení pohledávky. Na základě těchto důležitých poznatků, využije pan Vedral a subjekty jemu podobné především možnosti sjednání rozhodčí doložky, která umožní vyhnout se zdlouhavému vykonávacímu

řízení dle OSŘ nebo exekuci dle EŘ. Potom co veškeré prevence nebudou dostačující a Pan Vedral se dostane do finančních problémů, nebo bude potřebovat podpořit své cash – flow, má možnosti využít financování, které bude vyhovovat jeho potřebám. U pana Václava Vedrala by se jevila jako nejefektivnější varianta, která zároveň odpovídá i svými parametry, jednak forma kontokorentního úvěru, či revolvingový úvěr. Jako prevenci bych doporučil tuzemský faktoring. Pokud by prevence nebyla dostačující a převládala by potřeba posílit cash – flow, pak se nabízí zmiňovaný revolvingový úvěr.

Seznam použité literatury:

Balík, S a Balík, S. ml. Právní dějiny evropských zemí a USA. 2. vydání, nakl. Aleš Čeněk.

JuDr. Bezouška Petr, Ph.D., Mgr. Lucie.: Nový občanský zákoník – Nejdůležitější změny, 1. vydání, nakl. Anag, 2014.

Encyklopedický dům spol. s.r.o. Slovník cizích slov. nakl. Levné knihy KMa. Praha 2006.

Gerloch, A.: Teorie práva. 2 rozšířené vydání, nakl. Aleš Čeněk, Dobrá voda u Pelhřimova 2001.

Knappová, M., Švestka, J., a kol.: Občanské právo hmotné, 2. díl, 3 vydání, Aspi,. Praha 2002.

Knápková Adriana, Drahomíra Pavelková, Karel Šteker, Finanční analýza. 2., rozšířené vydání. nakl. Grada, 2013.

Mgr. Korbel František, Ph.D. a kol. Převodové tabulky a rejstříky pro nový občanský zákoník. nakl. Sagit, 2014.

Knapp, V., Teorie práva, 1. Vydání, nakl. C. H. Beck, Praha 1995

Malý, K, a kol.; Dějiny Českého a Československého práva do roku 1945. 2 vydání. Nakl. Bohumily Hořínové a Jana Tuláčka, Praha 1.

Mirandová Lucie, Bakalářská práce, Zvýšení efektivity vymáhání pohledávek u podnikatele Vladimíra Trojana, Brno, 2011.

Prokeš Václav, Bakalářská práce, Zajištění pohledávky zástavním právem a převodem vlastnictví věci, Praha, 2010.

Rubeš, J., Winterová, A., Občanský soudní řád a předpisy související, Linde, Praha 1992

Švarc, Z., a kol.; Základy obchodního práva. 2 vydání Aleš Čeněk.

Švestka, J. Jehličková, O.; Škárová, M. Spáčil. J. a kol. *Občanský zákoník Komentář. 10.* Vydání. Praha: C. H. Beck, 2006.

Švestka, J. Jehličková, O. Škárová, M; Humlák, M. a kol. *Občanský zákoník II. Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2007.

Seznam použitých odkazů:

<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php>

<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/detentor>

<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/outsourcing>

<http://www.cmzrb.cz/>

<http://www.justice.cz/>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/>

<http://www.ius-wiki.eu/teorie-prava/pfuk/teorka/zkouska/otazka-56>

<http://www.ius-wiki.eu/teorie-prava/pfuk/teorka/zkouska/otazka-56>

<http://blog.creditcheck.cz/2013/05/kb-csob-cs-maji-dohromady-vice.html>

<https://www.patria.cz/pravo/2640603/kdy-se-muzu-odchylit-od-noveho-obcanskeho-zakoniku-a-domluvit-si-vlastni-ujednani.html>

<http://www.banky.cz/lbbw-se-meni-na-expobank-citi-prodava-retail>

<http://www.mesec.cz/clanky/nizkonakladove-banky-zmenily-trh-i-bez-regulace/>

http://www.bibbyfinancialservices.cz/Produkty-a-sluzby/Produkty-a-sluzby/Provozni_financovani

http://ihned.cz/c3-31706970-000000_d-31706970-000000_d-31706970-venujsme-pozornost-pracovnimu-kapitalu

www.ceskaposta.cz

<http://www.euroconstruct.cz/?p=459>

<http://www.centralniregistrdluzniku.cz/doc/pricelist.htm>

<http://www.centralniregistrdluzniku.cz/>

<http://www.creditwritedowns.com/2008/10/us-dollar-rising-dramatically.html>

<http://www.masangroup.com/static/uploads/block/somerly-report-en-6.pdf>

<http://www.vzorovedokumenty.cz/vzor-smlouva-o-dilo-vyhodnejsi-pro-objednatele-uniqueidg>

Seznam použitých zkratk:

NOZ.....	Nový občanský zákoník
OchZ.....	Obchodní zákoník
ObčZ.....	Občanský zákoník
ZVD.....	Zákona o veřejných dražbách
OSŘ.....	Občansko-soudní řád
EŘ.....	Exekuční řízení
FOP.....	Fyzická osoba podnikatel
SVJ.....	Společenství vlastníků jednotek
EU.....	Evropská unie
WCAP.....	Pracovní kapitál
ARES.....	Administrativní registr ekonomických subjektů
CERD.....	Centrální registr dlužníků